

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

ZDRAVOTNĚ SOCIÁLNÍ FAKULTA

**Zjištění informovanosti o problematice canisterapie
v Českých Budějovicích**

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Mgr. Jaroslava Eisertová

Autor: Kateřina Pilátová

2008

Abstract

With the advancement of civilization, people are becoming more and more distant from nature and animals. That creates a subconscious longing in people to create substitute connections with nature.

Canis-therapy, as a form of zoo-therapy, is a supporting rehabilitation method based on the contact of man and a dog and their positive interaction. The focus is especially on solving psychological, emotional and socio-interactive problems. The effect on physical health is secondary and is more about motivation.

The main aim of this work was a complex monitoring of awareness of the problems of canis-therapy in České Budějovice among the students of individual departments of the University of South Bohemia and the professionals from selected health and care institutions.

The outcomes of the practical part of the bachelors work are the results from the quantitative research where the method of asking questions was used; the technique was a standardised questionnaire. The research sample consisted of 150 students of the University of South Bohemia in České Budějovice and 45 professional staff from health and care institutions in České Budějovice. The working hypotheses presumed that the awareness of the problems of canis-therapy among the respondents will be low. In line with this hypothesis, unfamiliarity with conditions for practicing canis-therapy was presumed. The author attempted to find out if those who receive this type of zoo-therapy are aware of the providers of this so far unofficially approved social service.

The data collected in the research clearly proved that more than two thirds of all respondents know the problems in question; however they are not clear on the conditions of the provision of this service.

These results gave an impulse to practically focus on improving awareness of the conditions and practice of canis-therapy among professionals and general public alike through lectures, publications or leaflets. This work should also be used as informative and study material for starting and professional canis-therapy teams alike as it can help them develop their current position and especially improve their attitude to canis-therapy.

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona 111/1998 Sb. V platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

V Českých Budějovicích dne

podpis

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala Mgr. Jaroslavě Eisertové za vedení mé odborné práce, cenné rady, podněty a připomínky, stejně jako za čas, který mi věnovala. Dále děkuji všem osloveným studentům a odborníkům, kteří významně přispěli k vypracování mé bakalářské práce.

Obsah

Úvod

1	Současný stav dané problematiky.....	8
1.1	Terminologie v zooterapii.....	8
1.1.1	Zooterapie.....	8
1.1.2	Zooterapie dle zvířecího druhu.....	8
1.1.3	Zooterapie dle metody.....	9
1.2	Formy zooterapie.....	13
1.2.1	Formy zooterapie využívané v rámci AAA, AAT, AAE.....	13
1.2.2	Formy zooterapie v rámci AACR.....	15
1.2.3	Kombinované a návazné činnosti.....	15
1.3	Canisterapie.....	16
1.3.1	Historický vývoj léčebného využití psa.....	16
1.3.2	Termín canisterapie.....	20
1.3.3	Vývoj canisterapie v České republice.....	22
1.3.4	Zastřešující organizace v canisterapii.....	24
1.3.5	Canisterapeutické organizace v České republice.....	28
1.4	Podmínky a pravidla pro praktikování canisterapie.....	31
1.4.1	Podmínky ze strany canisterapeutického pracovníka, canisterapeuta.....	31
1.4.2	Podmínky ze strany psa.....	32
1.4.3	Podmínky ze strany cílového zařízení.....	33
1.4.4	Podmínky a pravidla kontaktu psa s klientem.....	33
1.5	Legislativa v canisterapii.....	34
1.6	Možnosti přípravy a vzdělávání v oblasti canisterapie.....	36
1.7	Informační zdroje v canisterapii.....	37
2	Cíl práce a hypotézy.....	39
2.1	Cíl práce.....	39
2.2	Hypotézy.....	39

3	Metodika.....	40
3.1	Metody výzkumu.....	40
3.2	Charakteristika výzkumného souboru.....	41
4	Výsledky.....	44
4.1	Vyhodnocení dotazníku pro studenty Jihočeské univerzity (soubor č.1) – část společná všem respondentům.....	44
4.2	Vyhodnocení dotazníku pro studenty Jihočeské univerzity (soubor č.1) – část určená studentům znalým termínu canisterapie.....	47
4.3	Vyhodnocení dotazníku pro studenty Jihočeské univerzity (soubor č.1) – část určená studentům neznalým termínu canisterapie.....	54
4.4	Vyhodnocení dotazníku pro vedení zařízení a odborný personál.....	60
5	Diskuze.....	74
6	Závěr.....	82
7	Seznam použité literatury.....	83
8	Klíčová slova.....	93
9	Přílohy.....	94

Úvod

Jak uvádí Procházka (2005), zvyšující se účinek civilizačních procesů, které způsobují, že se člověk stále více vzdaluje přírodě, vyvolává podvědomou touhu lidí vytvářet s přírodou náhradní vazby. Jedním z projevů této touhy je i držení různých druhů zvířat v domácnosti. Zvířata pomáhají člověku v navazování kontaktu s „živým tvorem“. Ze savců patří mezi nejpopulárnější nepochybně psi. Což je kromě jiného podmíněno jejich mimořádnou schopností mít s člověkem velice těsný vztah i jejich dalšími pozitivními vlastnostmi, které člověku často chybějí. Naopak, náš čtyřnohý přítel nemá řadu negativních lidských vlastností, které bývají příčinou rozporů v lidské společnosti (Procházka, 2005).

Pro bakalářskou práci jsem si zvolila téma: „Zjištění informovanosti o problematice canisterapie v Českých Budějovicích“. Již od dětství se zabývám kynologií a předmětem mého zájmu je přirozeně i pozitivní využití psa. Aktivitám a terapii za asistence psa se po praktické stránce věnuji téměř tři roky. Jsem členkou Výcvikového canisterapeutického sdružení Hafík o.s. a v rámci canisterapie docházím spolu se svými psy a dobrovolníky do vybraných zařízení, kde pracujeme s různými skupinami klientů. Jako člen canisterapeutického týmu pocítuji při své práci, stejně jako ostatní psovodi, určitý nedostatek informovanosti o canisterapii mezi odbornou i laickou veřejností. To do značné míry ovlivňuje kvalitu námi prováděné práce a postavení canisterapie jako takové.

Canisterapie představuje podpůrnou rehabilitační metodu založenou na kontaktu člověka se psem a jejich vzájemném pozitivním působení.

Cílem mé práce je, jak už název napovídá, zjistit, jaká je informovanost o problematice canisterapie v Českých Budějovicích. Při výzkumu se chci zaměřit zejména na nejdůležitější oblasti canisterapie, jako je terminologie v canisterapii, pravidla pro praktikování canisterapie a právní úpravu canisterapie, tedy oblasti, které jsou pro nás, jako poskytovatele canisterapie rozhodující. Dotazováni budou studenti Jihočeské univerzity a odborný personál zdravotně sociálních zařízení v Českých Budějovicích, do kterých v rámci canisterapie docházejí canisterapeutické týmy.

1 Současný stav dané problematiky

1.1 Terminologie v zooterapii

1.1.1 Zooterapie

„Zooterapie (zvířaty podporovaná terapie) představuje souhrnný termín pro rehabilitační metody a metody psychosociální podpory zdraví, které jsou založeny na využití vzájemného pozitivního působení při kontaktu mezi člověkem a zvířetem“ (Mojžíšová, Lacinová, Šemberová, 2000). Lacinová (2003) uvádí jako základní princip tohoto působení schopnost živého organismu (jako bioenergetického zdroje) probouzet samoléčitelé schopnosti jiného živého organismu. Zjednodušeně si tedy pod pojmem zooterapie lze představit pozitivní až léčebné působení zvířete na člověka. Zvíře je vždy v roli prostředníka, tzv. ko-terapeuta, zatímco člověk je terapeutem (Freeman, 2007). Zooterapie tedy využívá zvíře jako spoluterapeuta (Nerandžič, 2003).

Jak uvádí Galajdová (1999), zvířecí společníci nemohou být všelékem, mají své nároky na péči a výživu, majitel za ně má určitou zodpovědnost, ale dokáží mu podstatným způsobem obohatit život a zvýšit tak jeho kvalitu.

1.1.2 Zooterapie dle zvířecího druhu

Nejčastějšími jsou:

Canisterapie – využití psa v rámci zooterapie

Canisterapie je jednou z metod ucelené rehabilitace, která slouží k podpoře zdraví lidí všech věkových kategorií, při které se využívá pozitivní interakce mezi člověkem a psem. Zdraví je vnímáno z bio-psycho-sociálního hlediska (Kalinová, 2006).

Felinoterapie – využití kočky v rámci zooterapie

„Felinoterapie je založena na kontaktu člověka a kočky, při němž dochází k vzájemnému pozitivnímu působení“ (Kalinová, 2003a).

Hiporehabilitace – využití koně v rámci zooterapie

Hiporehabilitace představuje souhrnný pojem pro formy ježdění na koni jako součásti komplexní rehabilitace. Těmito formami jsou: Hipoterapie (je využívána zejména jako

fyzioterapeutická metoda), léčebně pedagogicko psychologické ježdění (jedna z léčebných metod v psychosociální oblasti) a parajezdectví (jízda na koni jako sportovní aktivita osob s postižením) (Freeman, 2007).

Čím dál častěji se využívají:

Delfinoterapie – využití delfína v rámci zooterapie

Lamaterapie – využití lamy v rámci zooterapie

Insektoterapie – využití hmyzu v rámci zooterapie

Ornitoterapie – využití ptactva v rámci zooterapie (Freeman, 2007)

Další typy zoterapií využívají:

-*malá domácí zvířata* (akvariijní rybičky, fretky, morčata, křečci, obojživelníci, plazi, pavouci, aj.)

-*hospodářská zvířata* (kozy, ovce, prasata, aj.), někdy jsou využívány farmy, na kterých jsou k dispozici různé druhy zvířat, včetně koní, psů a koček, také se hovoří o „*farmingtherapy*“ neboli terapii praktikované na farmách

-*volně žijící zvířata*

-*exotická zvířata* např. v zoo, atd. (Freeman, 2007)

1.1.3 Zooterapie dle metody

Animal Assisted Activities („aktivita za pomoci zvířat“, někdy také „společenská činnost“, dále jen AAA) – jedná se o přirozený kontakt člověka a zvířete zaměřený na zlepšení kvality života klienta nebo přirozený rozvoj jeho sociálních dovedností (Freeman, 2007). AAA poskytují příležitost pro motivační, výchovný, odpočinkový a terapeutický prospěch (Kalinová, 2004a).

Cíle AAA definuje zoterapeut ve spolupráci s osobami, které o daného klienta pečují. Cílem může být např. přirozené zlepšování komunikace, pohyblivosti (jemná a hrubá motorika), motivace k určité činnosti, odbourávání stresu, uzavřenosti a nečinnosti u klienta apod. (Freeman, 2007). Hlavním cílem však je potěšit klienty, přinést radost, nabídnout jim novou zkušenost a zlepšit tak kvalitu jejich života

(Kalinová, 2004a). Jak uvádí Novotná a Zourková (2004) výsledky AAA lze vyjádřit pouze v pocitech radosti, spokojenosti a štěstí.

Nejčastěji AAA probíhá u klientů zařízení sociálních služeb (domovy pro seniory, pro osoby se zdravotním postižením, centra denních služeb atd.) a školských zařízení (dětské domovy, speciální školy, zařízení pro výkon ústavní výchovy aj.), méně často pak u klientů ve zdravotnických zařízeních (léčebny dlouhodobě nemocných, psychiatrické léčebny atd.) (Freeman, 2007).

Zooterapeut je součástí týmu pracovníků pečujících o volnočasový program klienta. Při této činnosti je vyžadován proškolený zooterapeutický tým a dohled vedení zařízení nebo určené zodpovědné osoby (Freeman, 2007). Pozornost personálu ale nemusí být detailní (Krausová, 2003).

Typickými technikami využívanými v AAA jsou hlazení zvířete, péče o zvíře, hry, přirozené procvičování komunikace a paměti apod. (Freeman, 2007).

Animal Assisted Therapy („terapie za pomoci zvířat“, někdy také pouze „terapie“, dále jen AAT) – jde o cílený kontakt člověka a zvířete, zaměřený na zlepšení psychického nebo fyzického stavu klienta (Freeman, 2007). Při AAT posilujeme žádoucí chování klienta a potlačujeme chování nežádoucí (Novotná, Zourková, 2004). U AAT je zvíře nedílnou součástí léčebného procesu (Hypšová, 2004).

Cíle definuje profesionál, který důkladně zná cíle celkové léčby klienta. Cíle se stanovují individuálně tak, aby podporovaly rozvoj konkrétních fyzických, sociálních, emocionálních a kognitivních funkcí klienta (Freeman, 2007). U AAT je tedy specifikován požadavek, kterého chceme terapií dosáhnout (Kalinová, 2004a). Hlavním cílem je podpora procesu léčby nebo rehabilitace (Freeman, 2007). Výsledky AAT lze objektivně pozorovat a měřit. Proces terapie je zaznamenáván a vyhodnocován (Kalinová, 2004a).

AAT probíhá nejčastěji u osob s tělesným, mentálním či kombinovaným postižením, dále u osob které jsou krátkodobě či dlouhodobě nemocné, v rekonvalescenci, potřebují podpurnou léčbu psychických či fyzických poruch, nemocí nebo stavů nepohody (Freeman, 2007).

Zooterapeut náleží do týmu pracovníků pečujících o klientovo mentální a fyzické zdraví, či jinak zapojených do procesu ucelené rehabilitace. Jde zejména o lékaře, terapeuty, ošetřující personál, sociální pracovníky, speciální pedagogy atd. Zooterapeutický tým se skládá ze zooterapeuta – profesionála (má odpovídající odborné vzdělání v oblasti zdravotní, sociální či pedagogické) a otestovaného zvířete. Pokud je zooterapeutem proškolený laik, pak je nezbytná přímá spolupráce s profesionálem pečujícím o klienta. Podle náročnosti terapie může zooterapeut – profesionál pracovat samostatně či v týmu (proškolený laik pracuje vždy v týmu s profesionálem). V týmu se pak zooterapeut plně věnuje vedení zvířete, zatímco další profesionál pečuje o klienta (Freeman, 2007). AAT je tedy vždy řízená profesionálem (Fejkusová, Mičulková, 2005).

Typickými technikami pro AAT jsou polohování, hlazení a péče o zvíře, rozvoj motoriky a sociálních dovedností, cílené zlepšování komunikace, orientace a paměti, kognitivních funkcí apod. (Freeman, 2007).

Animal Assisted Education („vzdělávání za pomoci zvířat“, také „vzdělávací činnost“, nebo „edukace“, dále jen AAE) – jedná se o přirozený nebo cílený kontakt člověka a zvířete, který je zaměřený na rozšíření nebo zlepšení výchovy, vzdělávání nebo sociálních dovedností klienta (Freeman, 2007).

Cíle jsou definovány pedagogickým personálem ve spolupráci se zooterapeutem. Cíle se stanovují buď pro skupinu studentů (forma přednášek, besed, ukázek, zájmových kroužků aj.), anebo individuálně u klientů se specifickými poruchami učení, výchovnými problémy či jinými specifickými potřebami. Hlavním cílem je přirozené zvýšení motivace k učení a osobnímu rozvoji (Freeman, 2007). Prothmann (2007) uvádí, že přítomnost zvířete ve třídě má významný vliv na atmosféru vyučování. Konkrétně autorka upozorňuje na snížení agresivity u žáků a hlučnosti, popřípadě vyrušování při vyučování (Prothmann, 2007).

Nejčastějšími klienty jsou osoby se specifickými poruchami učení, chování či komunikace, u kterých lze AAE zaměřit na zlepšení těchto poruch. Dále jsou to studenti

běžných škol, kde je výuka zaměřená na vztahy lidí a zvířat, biologii, téma využití psa ve zdravotně sociální oblasti, motivaci k zodpovědnosti apod. (Freeman, 2007).

Mimo zooterapeutického týmu je vyžadována také přítomnost či přímá spolupráce pedagogického personálu (popřípadě rodiče nebo jiné zodpovědné osoby), který je obeznámen s cílem a účinky AAE. V závislosti na náročnosti vzdělávání může zooterapeut – pedagog pracovat samostatně či v týmu (proškolený laik pracuje vždy v týmu s pedagogem). V týmu se zooterapeut může plně věnovat vedení zvířete, další personál pak pečuje o klienta (Freeman, 2007).

Technikami je předávání informací zábavnou formou a názornými ukázkami, využití zvířete jako prostředníka pro výuku, hry pro rozvoj motoriky, motivace, komunikace, péče o zvíře aj. (Freeman, 2007). Oblíbenou technikou je také čtení zvířatům, což podporuje plynulost řeči a napomáhá v utváření charakteru (The Society for Companion Animal Studies, 2008).

Animal Assisted Crisis Response („krizová intervence za pomoci zvířat“, „KI“, dále jen AACR) – jde o přirozený kontakt zvířete a člověka, který se ocitl v krizovém prostředí, je zaměřený na odbourávání stresu a celkové zlepšení psychického nebo i fyzického stavu klienta (Freeman, 2007).

Cíle definuje sám zooterapeut, popřípadě ve spolupráci s dalším pracovníkem krizové intervence, a to v závislosti na aktuální potřebě klienta. Náplň činnosti je ovlivněna momentální krizovou situací – přírodní katastrofa, teroristický čin, kriminální čin aj. Hlavním cílem AACR je podpora procesu stabilizace situace klienta (Freeman, 2007). Intervence je tedy zaměřena na zmírnění dopadu krize na psychiku daného jedince či skupiny (Tvrdá, 2007).

Klienty jsou oběti násilí a katastrof, jejich rodiny, osoby evakuované mimo domov, ale také ostatní pracovníci záchranných týmů a dobrovolníci (Freeman, 2007).

Zooterapeut je součástí složky integrovaného záchranného systému (dále jen IZS), která zajišťuje psychické zdraví všech osob v místě krize. Spolupracuje tedy s lékaři, krizovými poradci, sociálními pracovníky, duchovními, dobrovolnými poradci atd. Pokud není k takové spolupráci specificky vyzván, pracuje samostatně. Z důvodu

náročnosti této intervence je nutné, aby měl zooterapeut kromě přípravy pro běžnou zooterapii také dostatek praktických zkušeností se širokou škálou klientů, výbornou znalost psychologie a aby byl proškolen v rámci IZS. Zooterapeut musí být schopen samostatné práce v náročných podmínkách a jeho zvíře musí být obzvláště odolné vůči stresu (Freeman, 2007). Při AACR jsou zvíře i zooterapeut vždy nasazeni v neznámém prostředí (Tvrdá, 2007). Podle situace může zooterapeut pracovat samostatně, nebo v týmu s dalším členem IZS, který se věnuje klientovi. Důležité je, aby zooterapeut při své práci nepřekážel ostatním složkám IZS, dále musí být připraven na nečekané situace a abnormální reakce ze strany klientů. Vždy musí dbát na svou bezpečnost i bezpečnost svého zvířete (Freeman, 2007). Zooterapeutický tým pomáhá při stabilizaci stavu a organizaci obětí do určité lokality, kde monitoruje oběti krize, a tím předchází prohloubení šokového stavu. Nejčastěji se tým zaměřuje na nejzranitelnější osoby ze skupiny (děti, senioři atd.) (Občanské sdružení Hafík, 2008).

Typické techniky využívané při AACR jsou psychologické metody, empatie, motivace ke komunikaci a interakci, hlazení, hry apod. (Freeman, 2007).

1.2 Formy zoterapie

1.2.1 Formy zoterapie využívané v rámci AAA, AAT, AAE

Návštěvní program (často také zooterapeutické návštěvy apod.) – jedná se o pravidelné návštěvy zooterapeutického týmu v zařízení, či v domácnosti klienta. Alternativně může docházet klient za týmem nebo se mohou stýkat v neutrálních prostorech (Eisertová, 2007a). Jedná se o nejrozšířenější formu canisterapie v ČR (Tichá, 2007a).

Jednorázové aktivity – jednorázové či krátkodobé aktivity mohou být určeny jak uzavřené skupině klientů, tak široké veřejnosti v rámci prezentací, přednášek a ukázek zoterapie (Eisertová, 2007a).

Pobytový program - může jít o jednorázový či pravidelný pobyt klientů v prostředí, kde se provozuje zoterapie. Jedná se zejména o tábory, farmy, výcviková střediska aj. Pobyt klientů může být spojen také s ozdravným nebo poznávacím

programem (Freeman, 2005). Hlavní myšlenkou je možnost intenzivního kontaktu klienta se zvířetem ve spojení s odloučením od běžného sociálního prostředí klienta (Tichá, 2007e).

Rezidentní program (neboli trvalé držení zooterapeutického zvířete, „umístění natrvalo“) – klient (zařízení nebo jednotlivce), který chce provozovat zooterapeutickou činnost, přebírá zooterapeutické zvíře. To se může nebo nemusí stát jeho majetkem. Předávající organizace, chovatel či cvičitel určují specifické podmínky, za kterých je zvíře předáno a zajišťují výcvik zodpovědných osob, které budou o zvíře pečovat a provozovat zooterapii (Freeman, 2007). Pro tuto formu zoterapie jsou vhodné hlavně papoušci, kočky, králíci a další drobní savci. Naopak pes se pro rezidentní formu příliš nedoporučuje, zejména pokud nejsou dodrženy základní prvky zoterapie. Jde především o zajištění jedné zodpovědné osoby – zoterapeuta v zařízení, který musí mít mimo jiné i zkušenosti z oblasti kynologie. Pes je zvíře smečkové, a proto je nutné, aby měl jednoho vůdce (pána), i když se o něj v zařízení stará několik osob najednou (Občanské sdružení Hafík, 2008).

Další specifické formy:

Ambulantní program – jedná se o provozování zoterapie přímo v ordinaci lékaře-specialisty, školního psychologa, apod., kam klient běžně dochází. Kromě terapie lze působení zvířete využít i k odbourání stresu, strachu z lékařských procedur nebo prostředí a motivaci k lepší spolupráci s odborníkem. Většinou bývá profesionál současně zoterapeutem a zvíře podle potřeby zařazuje do své práce. Případně je možné přizvat si ke spolupráci zooterapeutický tým. Tento způsob představuje specifickou formu návštěvního programu (Freeman, 2007).

Program péče o zvíře – forma zoterapie, která využívá zvířete jako motivace k práci, nácviku samostatnosti, zodpovědnosti, pravidelných návyků atd. Obvykle je cílem následně lepší zapojení klienta do běžného života mimo zařízení. Klientovi je svěřena péče o zvíře, případně i jeho výchova a výcvik, a to pod dohledem odborníka. Může se jednat o zvíře chované přímo v klientově zařízení, nebo ve výcvikovém

středisku, v útulku, chovné stanici, Zoo, na farmě apod. Někdy bývá tato forma řazena pod rezidentní formu, jindy pod návštěvní program (Freeman, 2007).

Zooterapie s asistenčním zvířetem – asistenční zvířata, nejčastěji to bývají psi, jsou předávána zdravotně postiženým klientům za účelem zvýšení jejich samostatnosti, integrace do společnosti a ke zlepšení kvality jejich života. Jsou určena k přímé pomoci konkrétní osobě. Zooterapeutem je v tomto případě buď klient sám nebo jeho rodinný příslušník. Klienti zooterapeutické techniky využívají podle momentálních potřeb a to vždy s ohledem na prevenci přetěžování zvířete (Freeman, 2007). Asistenční psi mohou pomoci např. tzv. polohováním. Při tomto typu zooterapie se využívá zejména tělesné teploty psa. Pes prohřívá strnulé či ochrnuté svaly a napomáhá ke zlepšení jejich funkcí (CZ-pes-stránky plné psů, 2008).

1.2.2 Forma zooterapie využívaná v rámci AACR

Zásah krizové intervence – zooterapeutický tým, který je zapojen do aktivit IZS je vyzván k práci v rámci konkrétní krizové situace – přírodní katastrofa, teroristický útok, kriminální čin, nehoda apod. Zásah může trvat v rozmezí od několika hodin do několika měsíců intenzivní práce a odvíjí se od potřeby záchranného systému a schopností zooterapeutického týmu (Freeman, 2007).

1.2.3 Kombinované a návazné činnosti

Kombinované činnosti – pro zpestření a zvýšení účinku je možné kombinovat několik forem terapie. Lze spojit několik typů zooterapie (canisterapie, felinoterapie, hiporehabilitace, terapie s drobnými zvířaty aj.), ale také kombinovat zooterapii s např. aromaterapií, arteterapií, muzikoterapií apod. (Freeman -Molová, 2005).

Návazné činnosti – jedná se o soubor aktivit navazujících na zooterapii, pro které je zooterapie ideální přípravou. Kvůli uvolnění klientů, zlepšení psychického rozpoložení a zvýšení motivace je vhodné zařadit po zooterapii činnosti, jako jsou masáže, mytí, cvičení, další formy terapie nebo výuky (Freeman, 2007).

1.3 Canisterapie

1.3.1 Historický vývoj léčebného využití psa

„Po dlouhá tisíciletí byl člověk tvorem přírodním tak jako ostatní živočichové na této zemi. Žil s přírodou v přátelství i nepřátelství, v zápase i v součinnosti. Společenství se zvířaty mu bylo osudem“ (Matějček, 2007).

Léčebné využití psa úzce souvisí s jeho domestikací. Pes patří k nejstarším domestikovaným zvířatům. Jednotlivé prameny datují počátek jeho domestikace značně odlišně. Dle Procházky (2005) domestikace psa začala zhruba před deseti až patnácti tisíci lety. Červená (2001) uvádí, že nejstarší odhady sahají až do doby před 135 000 lety (Červená, 2001).

Pokud se pravěký člověk zmocnil nějakého divokého mláděte, a neměl právě hlad, nechal si je pro radost a potěšení. V dobách nedostatku se pak ochočený jedinec stával zdrojem potravy, a stejně tak tomu bylo nepochybně i u psa. Člověk si ale brzy uvědomil, že hodnota psa jako pomocníka je mnohem větší, než hodnota jeho masa (Mikulica, 2001). V průběhu soužití psů s lidmi se vytvořila určitá „sociální symbióza“ s těsnou etologicko-biologickou vazbou, určitá forma heterotypního spojení, která je v takovéto míře mezi člověkem a domácím zvířetem zřejmě jedinečná (Straková, 2001). Pes se člověku stal nenahraditelným pomocníkem při lovu, pastvě, hlídání obydlí a dopravě. Důležitou funkci měl také v oblasti společenské. Svědčí pro to i nález 12 tisíc let starého paleolitického hrobu na území severního Izraele. Zde byly kosterní pozůstatky člověka a psa pohřbeného společně. Paže člověka byla obtočena kolem krku psa a ruka spočívala na jeho rameni, jako kdyby i po smrti chtěla zdůraznit sílu vazby, která mezi nimi existovala za života (Galajdová, 1999).

Z období starověku nacházíme množství dokladů zachycujících vztah člověka a psa. Starověké civilizace využívaly psa jako společníka a pomocníka, některé jej uctívaly jako krále nebo boha. V Etiopii se korunoval psí král, který se pak stal poradcem kmenového náčelníka a při audiencích mělo rozhodující vliv jeho chování. Egypťané uctívali psa jako strážce podsvětí a průvodce do království smrti. Jejich bůh Anubis (Anúp) měl lidské tělo a černou psí hlavu (Galajdová, 1999). V této době se také

objevují znalosti léčebných účinků psů. V Babylonu využívali lékaři hojivé moci psích slin (psí sliny mají antibakteriální obsah) a běžně dávali psovi olizovat rány nemocného (Galajdová, 1999). „Babylonská bohyně zdraví a lékařství Gulu měla svoji psí smečku“ (Melichárková, 2006). V léčebném procesu se také začalo využívat citlivých psích smyslů. Větvička (2004) se zmiňuje o využívání psího čichu při diagnostice některých chorob (ledvinová a jaterní onemocnění). Dále uvádí, že Číňané dokázali tímto způsobem diagnostikovat cukrovku již ve 3. století př. n. l. Citlivosti psího čichu se využívá i dnes v diagnostice onkologických onemocnění (Větvička, 2004). Ve starém Řecku se psi přikládali na nemocná místa pacienta, která prohřívali. Stejným způsobem se léčil revmatismus i ve středověku (Galajdová, 1999).

Bohužel toto období, silně ovlivněné náboženstvím, bylo plné zvrátů, které se nevyhnuly ani problematice vztahu člověka a psa. Zpočátku byl pes vnímán jako samozřejmá součást života, ale s rostoucím vlivem katolické církve se tento názor měnil. Pes byl považován za tvora bez duše a úzký vztah k němu za znak pohanství. Obyčejný člověk směl chovat psa jen k užitku. Bohatí a urození lidé měli výjimku. Psy chovali k lovu a pro potěšení. Přesto se i v tomto období objevili psi také jako průvodci svatých. Svatý Bernard Mentonský založil v Alpách na hoře svatého Bernarda útulek pro zbloudilé poutníky. Mniši zde chovali psi (předchůdce bernardýnů), kteří vyhledávali zbloudilé v horách (Galajdová, 1999).

První historicky dokumentované použití zvířat jako doplňkové terapie se datuje od 9. století v Belgii v Gheelu, a to u osob zdravotně postižených (Galajdová, 1999). Zde terapii využíval jistý pan Duval, který ve svých poznámkách uvádí: „V této celkově uvolněné atmosféře se člověk a zvíře vzájemně přitahují a svobodně vytvářejí vazby, které jsou na samém vrcholku stupnice citů, vazby příliš silné na to, aby stav některých pacientů neovlivňovaly“ (Sdružení Piafa, 2008).

Další záznam pochází až z 90. let 18. století, kdy byl v Anglii založen ústav pro duševně nemocné (klinika York Retreat v Yorkshiru), kde se pacienti starali o malá zvířata a zahrádku. Před 200 lety mniši z kláštera v Yorku doporučovali, že „nemocnému na těle i na duchu pomáhá molitba a zvíře“. V 19. století se v Německu v Bethelu začala používat zvířata u klientů centra pro epileptiky, které využívalo zejména

léčebných sil psů. Toto zařízení funguje dodnes (Lacinová, 2007). V roce 1919 byli psi poprvé použiti v nemocnici v USA, jako „kamarádi ke hrám“ a jejich role spočívala jen v rozptýlení pacientů (Galajdová, 1999).

Také v období válek zastává pes důležitou roli. V armádě Napoleona Bonaparte vyhledává na poli raněné vojáky, jako předchůdce dnešního záchranářského psa. Po první světové válce se v Německu rozmáhá výcvik psů pro vojáky, kteří přišli v bojích o zrak. Od r.1942 byli v New Yorku nasazováni psi pro rehabilitaci válečných zranění letců (Galajdová, 1999).

Dále se rozvíjely terapeutické programy se zvířaty pro osoby se zdravotním postižením. V Norsku bylo založeno roku 1966 rehabilitační centrum pro zdravotně postižené – Beinstolen, kde se psi stali součástí léčebného režimu (Galajdová, 1999).

První, kdo upozornil odbornou veřejnost na možnost využití terapeutického působení psa, byl americký dětský psychiatr Boris M. Levinson. Ve své praxi přicházel často do styku s dětmi s nápadným chováním. Pozoroval, že jeho retriever se snáz kontaktoval s těmito dětmi, respektive děti měly malé problémy při navazování kontaktů. Objevil, že zvířecí společník může být velmi cenným spoluterapeutem („koterapeutem“) emocionálně narušených dětí. V roce 1969 zformuloval hypotézu, která předpokládala, že zvířata působí jako sociální katalyzátor, který zasahuje do společenského kontaktu a podněcuje jej. Ověřil si, že zvířata fungují jako přechodné objekty. Dítě si nejprve vytvoří vztah ke zvířeti a přes něj i k terapeutovi a dalším lidem. Roku 1982 stanovil metodologické zásady nové vědní disciplíny, tzv. „pet-facilitated therapy“, tedy zvířaty podporované terapie (resp. jí nadřazené disciplíny - vztah člověka a zvířete) (Galajdová, 1999).

Zajímavé je, že také Freud měl vždy ve své ordinaci psa, ačkoli se neví, zda hrál roli v terapeutickém procesu (Straková, Hučín, 2000). Na Levinsona navázali manželé Corsonovi, odborníci v psychologii a neurofyzilogii, a začali systematicky studovat možnosti této terapie (Galajdová, 1999).

Po Corsonových se v USA objevuje řada výzkumníků a jejich prací. Nová disciplína se prakticky aplikuje zejména formou tzv. návštěvního programu a rozšiřuje

se do domovů pro seniory, nemocnic, léčebných ústavů, dětských domovů, věznic, škol a psychiatrických zařízení (Galajdová, 1999).

Již počátkem 80.let minulého století vytvořili veterinární lékaři z Pensylvánské univerzity obsáhlou bibliografii k tomuto tématu (Galajdová, 1999).

V 80. letech vypracovává Delta Society metodologii a normy praxe. Začalo se rozlišovat mezi tzv. Animal Assisted Activities (AAA – aktivity za asistence zvířat) a Animal Assisted Therapy (AAT – terapie za asistence zvířat). Zvyšovala se profesionalita terapeutů, zpřísnil se výběr zvířat a byly vypracovány metodiky výchovy a výcviku zvířat. Zavedla se školení terapeutů, zkoušky jejich znalostí a zkoušky povahových vlastností a dovedností zvířat. Zlepšila se spolupráce se zdravotnickými pracovníky, rodiči klientů, veterináři, etology a kynology (Galajdová, 1999).

Terapeuté započali s vedením tzv. canisterapeutických deníků a objektivním hodnocením metod. Postupně vznikala různá sdružení a společnosti. Realizovala se vzájemná setkání, na kterých docházelo k výměně informací a poznatků. Tato setkání probíhala nejprve na národní, později i na mezinárodní úrovni (Galajdová, 1999).

V anglosaských zemích se rozmáhá návštěvní program v psychiatrických zařízeních, pro osamělé a nemocné osoby a cvičí se servisní psi pro osoby s postižením. V Kanadě se také uplatňuje hlavně návštěvní program, jeho garantem je St. Ambulance v Torontu (Lacinová, 2007).

Od 80. let se v zavádění praktických i výzkumných aktivit angažuje i Německo. Činnost podporují odborníci (psychologové, psychiatři, neurochirurgové, teologové a pedagogové). Vznikají spolky s praktickým zaměřením (Mensch und Tier – Verein der tiergestützten Therapie e. V., Tiere helfen Menschen, Therapiehund Deutschland aj.). Postupně se připojují i další evropské země a vznikají další spolky: Anglie, Švýcarsko (spolek Therapiehund Schweiz), Rakousko (spolek Tiere als Therapie), Dánsko, Holandsko, Česká republika, Polsko a Francie. Další země stále přibývají. Velkým přínosem je zakládání zastřešujících organizací (pro Evropu ESAAT viz níže) (Lacinová, 2007).

1.3.2 Termín canisterapie

Termín canisterapie vznikl v roce 1993 v České republice. Jeho autorkou je Jiřina Lacinová, která se spolu se sdružením Filia stala průkopníkem a osvětovým pracovníkem v této oblasti. Termín byl původně určen pouze pro naše podmínky, ale ujal se i v zahraničí (např. v Německu Terapeutická činnost se saňovými psy). Je složen ze dvou slov: canis (latinsky pes) a terapie (léčba, řeckého původu). Spojení obou slov řeckého původu „kynoterapie“ nebylo zvoleno z důvodu možného zavádějícího významu termínu (Eisertová, 2007b).

Galajdová (1999, s.24-25) definuje canisterapii jako „způsob terapie, který využívá pozitivního působení psa na zdraví člověka, přičemž pojem zdraví je myšlen přesně podle definice Světové zdravotnické organizace, tedy jako stav psychické, fyzické a sociální pohody“. Dále uvádí, že při canisterapii je kladen důraz především na řešení psychologických, citových a sociálně-integračních problémů. Canisterapie se uplatňuje zejména jako podpůrná psychoterapeutická metoda, tam, kde jiné metody selhávají, nebo je nelze použít (Galajdová, 1999).

Podle Ungerové (2006) se jedná o speciální typ léčby, při které se efektivně využívá etologie (chování) a fyziologie (vlastnosti, tvar, velikost, teplota, pohyb apod.) psa.

Mojžíšová definuje canisterapii jako součást metod ucelené rehabilitace, která slouží k podpoře psychosociálního zdraví lidí všech věkových kategorií, přičemž ucelená rehabilitace je myšlena přesně podle definice Světové zdravotnické organizace (dále jen WHO) (Mojžíšová, 2004b).

Definice Ucelené rehabilitace podle WHO: Ucelená rehabilitace je vzájemně provázaný, koordinovaný a cílený proces, jehož základní náplní je co nejvíce minimalizovat přímé i nepřímé důsledky trvalého nebo dlouhodobého postižení jedince, přitom využívá nástroje léčebné, sociální, pedagogické, ale i nástroje aktivní politiky zaměstnanosti.

Narozdíl od Ungerové (2006), která považuje canisterapii za součást rehabilitace sociální, řadí Jankovský (2006, s.24) canisterapii přímo mezi léčebné prostředky rehabilitace. Konečně Nerandžič (2004) uvádí, že canisterapie, popřípadě zooterapie

v sobě koncentruje všechny základní složky rehabilitace, tedy složku léčebnou, sociální, pedagogickou a pracovní. Cíle canisterapie, popřípadě zooterapie vidí Nerandžič (2004) především v hledání cest k aktivizaci zdravotně postiženého člověka a v dosažení co nejvyššího stupně začlenění do běžného života prostřednictvím zvířat (Nerandžič, 2004).

Léčba podporovaná zvířaty je všestranná a velmi úspěšná. Oproti ostatním formám terapie nemá vedlejší účinky (Fischer, 2003). Canisterapii může využít téměř každý klient jakéhokoli věku (Novotná, Zourková, 2004). Ungerová (2006) uvádí, že canisterapii lze uplatnit v socioterapii, psychoterapii, fyzioterapii a speciální pedagogice.

Pes je výborným společníkem a u klienta zvyšuje motivaci podílet se na vlastní léčbě (Eisertová, 2007a). Projevuje se bez předsudků, je trpělivý a orientovaný na lidi (Fischer, 2003). Výhodou psa je, že se velmi dobře adaptuje na cizí prostředí. Umožňuje klientovi, aby jej ovládal (plní jeho povely), tím se vytváří velmi specifický vztah mezi klientem a psem (Kalinová, 2003a). Pes dodává klientovi citovou jistotu a bezpečí. Canisterapii lze s úspěchem využít při navozování kontaktu s obtížně komunikujícími klienty. Díky canisterapii lze zejména u dětského klienta rozvíjet projevy přátelství, lásky a něhy. Pes motivuje k péči o druhé, podporuje rozumový a emocionální vývoj (Novotná, Zourková, 2004). Prostřednictvím canisterapie je možné také procvičovat jemnou a hrubou motoriku, podněcovat verbální i neverbální komunikaci a zlepšit interakci klienta s okolím, a tím i kvalitu jeho života (Eisertová, 2007a). Canisterapie se také osvědčuje v prevenci nežádoucího chování (šikana, agresivita apod.) (Novotná, Zourková, 2004).

Z výše uvedeného vyplývá, že v případě canisterapie se nejedná o léčbu v pravém smyslu slova, ale o podpůrnou léčebnou metodu, kterou lze s úspěchem využít ve všech oblastech ucelené rehabilitace. Právě z tohoto důvodu je používán termín canisterapie, popřípadě zooterapie zavádějící. V současnosti se uvažuje o vhodnějším termínu canisrehabilitace (rehabilitace pomocí psa), popřípadě zoorehabilitace (rehabilitace pomocí zvířat).

1.3.3 Vývoj canisterapie v České republice

Termín canisterapie byl poprvé použit v České republice roku 1993. V této době se začaly rozvíjet organizované aktivity se psy a vytvářet systémový přístup a metodika terapeutického využívání psů. V zahraničí však mělo terapeutické setkávání klientů se zvířaty již dlouholetou tradici (Kalinová, 2004b).

V květnu 1995 byla založena Asociace zastánců odpovědného vztahu k malým zvířatům (dále jen AOVZ). Účelem bylo šířit a prohlubovat myšlenku pozitivního vlivu soužití lidí se zvířaty. Téhož roku se konala mezinárodní konference IAHAIO v Ženevě, které se zúčastnilo několik členů AOVZ. Jednalo se zejména o Jiřinu Lacinovou (Sdružení Filia) a Zdeňka Matějčka, kteří se blíže seznámili s problematikou vztahu člověk - zvíře a samotnou canisterapií, získali kontakty a literaturu. To byl významný krok kupředu (Tichá, 2007b).

Roku 1997 byla založena Canisterapeutická společnost, která vytvořila v ČR první systém udělování atestů pro psy a zavedla metodiku návštěvního programu. Při tvorbě normativů i metodiky vycházela ze zahraničních zkušeností. Poté došlo k rozvoji canisterapeutické praxe. Vznikala regionální centra společnosti a myšlenka canisterapie začala být šířena médii mezi odbornou i laickou veřejnost (Tichá, 2007b).

AOVZ zorganizovala v roce 1998 ve spolupráci s IAHAIO mezinárodní konferenci IAHAIO v Praze, což velmi přispělo k vývoji canisterapie v ČR (Kalinová, 2004b).

Rozvoj canisterapie a její praktické využití začali významným způsobem ovlivňovat i další organizace a jednotlivci. S přibývajícimi zkušenostmi a úspěchy vznikaly další formy a metody canisterapie (Tichá, 2007b). Jednou z nich je i tzv. „polohování“, které bylo poprvé použito roku 1999 ve Speciální škole Blansko. Řada speciálních škol a léčebných zařízení začala využívat psy pro rehabilitační a pedagogické účely (Canisterapeutická asociace, 2006). Kromě sdružení zabývajících se praktickým aplikováním canisterapie se objevují organizace a jednotlivci, kteří významně ovlivňují rozvoj canisterapie svou výzkumnou činností (od roku 1999 Zdravotně sociální fakulta v Českých Budějovicích) (Kalinová, 2004b).

Mezi lety 2000 až 2001 se předsedkyně a místopředsedkyně Canisterapeutické společnosti (Zdenka a Lenka Galajdovy) natrvalo přestěhovaly do Belgie, což vedlo k rozpadu Canisterapeutické společnosti (Kalinová, 2004b).

Od roku 2001 postupně vznikaly samostatné regionální organizace. Základem pro většinu z nich byly právě regionální pobočky Canisterapeutické společnosti. Mezi organizacemi chyběly vzájemné kontakty, komunikace a spolupráce byla minimální. Došlo tak k zásadním rozdílům v pojetí a vývoji canisterapie, které se projevily především v podmínkách udílení certifikátů pro praktikování canisterapie, požadavcích na přípravu canisterapeutických týmů (pes a psovod), financování canisterapie aj. (Tichá, 2007b).

Počet canisterapeutických týmů a jejich klientů se sice zvyšoval, ale požadavky na realizaci canisterapie, respektive interakci mezi canisterapeutickým týmem a klientem zůstávaly stále nejednotné. Rostla rizika plynoucí z neodborného praktikování canisterapie a bylo nezbytné sjednotit základní pravidla a podmínky canisterapie (Kalinová, 2004b).

Významný krok v této oblasti učinili zástupci většiny sdružení zabývajících se canisterapií, zejména pak sdružení Filia (Jiřina Lacinová), které v roce 2003 uspořádalo první ročník Mezinárodního semináře o zooterapiích v Brně. Jeho účastníci se shodli na nutnosti založení celostátní zastřešující organizace - Canisterapeutické asociace (dále jen CTA). Přínosné také bylo vzájemné získání kontaktů a následné vytvoření adresáře organizací a jednotlivců zabývajících se canisterapií. První valná hromada CTA proběhla v listopadu 2003 v rámci semináře Pravda o zooterapii, který pravidelně, každý rok pořádá ZSF JU. Předsedkyní CTA se stala Jiřina Lacinová (sdružení Filia) a místopředsedkyní Vladimíra Tichá. Prvními čestnými členy se stali Zdeněk Matějček a Gerda A. Fischer Finzelberg (z Německa) (Tichá, 2007b). Bohužel v současné době asociace řeší existenční krizi (viz dále).

Dne 16.11.2007 uspořádala ZSF JU konferenci Pravda o zooterapii, na které Andrea Tvrdá představila svou koncepci canisterapie jako sociální prevence, tzv. Unii canisasistentů (Zdravotně sociální fakulta Jihočeské univerzity, 2008).

Unie canisasistentů byla založena v roce 2007 a teprve začíná rozvíjet svou činnost (Eisertová, Tichá, 2007). Posláním Unie je usilovat o pochopení a ukotvení role canisasistentů tj. osob s kompetencí pracovníků v sociálních službách a se znalostí etologie psa a komunikace se psem. Unie chce prosazovat postavení canisasistence jako sociální oblasti a canisasistenci eliminovat od zájmových oborů kynologie, usilovat o pochopení a ukotvení role v systému sociálních služeb, zdravotnictví, školství a ve společnosti. Další její poslání jsou prosadit canisasistenci v preventivních programech, metodicky vést canisasistenty k profesionálnímu růstu a přístupu i k dodržování etického kodexu mimo jiné i formou odborného poradenství na celostátní úrovni. Hlavním cílem Unie je uceleně zastřešit služby canisasistence včetně služeb odborného poradenství na celostátní úrovni. Dále chce organizovat kurzy a školení, zejména v součinnosti se státní správou, vztahující se k danému tématu, a to jak pro poskytovatele a příjemce služby, tak i pro personál, rodinné příslušníky uživatelů a veřejnost, to vše v rámci ucelené rehabilitace (Unie canisasistentů, 2008).

1.3.4 Zastřešující organizace v canisterapii

Zastřešující celosvětové organizace v canisterapii

International Association of Human-Animal Interaction Organizations (IAHAIO)

International Association of Human-Animal Interaction Organizations (dále jen IAHAIO) v překladu znamená: Mezinárodní organizace sdružující společnosti zabývající se výzkumem vztahů mezi člověkem a zvířaty (Vojtěchovský, 1999). IAHAIO byla založena roku 1990 a „sdružuje jednotlivé národní organizace pracující v oblasti výzkumu i praktické aplikace terapeutických programů se zvířaty, koordinuje jejich aktivity, usnadňuje výměnu nejnovějších poznatků a zkušeností mezi nimi, vypracovává mezinárodní standardy, zlepšuje informovanost laické i odborné veřejnosti o dané problematice a udílí ceny jednotlivcům i institucím za zvláštní přínos oboru“ (Galajdová, 1999).

IAHAIO je hlavním pořadatelem mezinárodních konferencí týkajících se problematiky interakce mezi lidmi a zvířaty. Tyto konference se uskutečňují pravidelně

jednou za tři roky. Jsou zde prezentovány výsledky nejnovějších výzkumů v této oblasti kapacitami z celého světa. Jednotlivé konference probíhaly v různých světových městech (Tichá, 2007c). Roku 1995 proběhla konference v Ženevě a zúčastnilo se jí několik českých odborníků (Matějček, Lacinová) (Tichá, 2007b). Tato konference byla pro rozvoj zooterapie v ČR rozhodující. Česká republika se právě v tomto roce stala jejím členem prostřednictvím národní asociace AOVZ (viz níže) (Lacinová, 2007). V roce 1998 se uskutečnila v pořadí 8. konference v Praze pod názvem Proměnlivá role zvířat ve společnosti. Tato konference se díky rekordnímu počtu delegátů (ze 42 zemí světa) stala zatím vůbec nejúspěšnější v historii (Asociace odpovědného vztahu ke zvířatům, 2008), což také velmi prospělo rozvoji terapie se zvířaty, zejména se psy, v našich podmínkách. Poslední mezinárodní konference IAHAIO proběhla roku 2007 v Tokiu (Mezinárodní organizace IAHAIO, 2005).

Delta Society

Delta Society je mezinárodní neziskovou organizací věnující se ochraně přírody a vztahům mezi zvířaty a lidmi. Zaměřuje se hlavně na terapie pomocí zvířat. V canisterapii má naprosto nejdelší zkušenost a v posledních desetiletých investovala značné finanční prostředky do sestavení metodiky, praktických standardů a systému výuky zooterapie (Pomocné tlapky, 2008).

Organizace byla založena v roce 1970 v USA (Fisher-Finzelberg, 2001). Současné programy organizace zahrnují začleňování zvířat do života obecné populace jako podporu zdraví, do života nemocných lidí pro zlepšení léčby, i do života lidí s tělesným postižením pro zvýšení jejich nezávislosti (Pomocné tlapky, 2008).

European Society for Animal Assisted Therapy (ESAAT)

European Society for Animal Assisted Therapy (dále jen ESAAT) znamená v překladu Evropská asociace AAT (Tichá, 2007c). Organizace vznikla roku 2004 v Rakousku (Evropská asociace AAT, 2005). Založily ji zejména organizace z Rakouska, České republiky, Německa, Švýcarska a Maďarska. Cílem ESAAT je zastřešit jednotlivé evropské národní organizace věnující se zooterapii (zvířaty

podporované terapii), případně jednotlivé dílčí spolky. Dále chce ESAAT vytvořit a garantovat společné standardy pro zooterapii, zaměřuje se zejména na oblast přípravy, atestací a udělování certifikátů canisterapeutickým týmům. Usiluje o vytvoření nové mezinárodně uznávané profese na poli zvířaty podporované terapie. Zdá se, že snaží bude postupovat společnou odborně podloženou cestou a tím přesvědčit odborníky v jednotlivých zemích o významu a důležitosti zooterapií. Ze společných standardů se zatím podařilo definovat minimální hodinovou dotaci přípravy osob na provádění canisterapie, přičemž se rozlišují dva stupně canisterapie: základní (v ČR odpovídá tzv. canisasistentovi) a univerzitní (v ČR odpovídá canisterapeutovi). ESAAT spolupracuje na realizaci studijního oboru Tiergestützte Therapie und tiergestützte Fördermaßnahmen (v překladu zvířaty podporovaná terapie a podpůrné prostředky) na Veterinární univerzitě ve Vídni a snaží se budovat profesi na poli zvířaty podporované terapie. Přímým předsedou organizace se stal Josef Leibetseder, iniciátor myšlenky, předseda sdružení Tiere Als Therapie (TAT) a bývalý rektor Veterinární univerzity ve Vídni (Tichá, 2007c).

Zastřešující organizace v České republice

Asociace zastánců odpovědného vztahu ke zvířatům (AOVZ)

Asociace zastánců odpovědného vztahu ke zvířatům (dále jen AOVZ) byla založena roku 1995 v Praze za účelem šíření a prohlubování myšlenky pozitivních vlivů soužití lidí se zvířaty (Asociace odpovědného vztahu ke zvířatům, 2007).

AOVZ sdružuje přední odborníky z různých oblastí vědy, např. psychologie, psychiatrie, pedagogiky, zoologie, veterinární medicíny a další. K zakládajícím členům AOVZ patří proslulý dětský psycholog prof. PhDr. Zdeněk Matějček, CSc., gerontopsychiatr doc. MUDr. PhDr. Miloš Vojtěchovský a děkan Fakulty veterinárního lékařství Veterinární a farmaceutické univerzity v Brně, který je současně úřadujícím předsedou asociace (Asociace odpovědného vztahu ke zvířatům, 2007).

AOVZ „si klade za cíl podporovat odpovědný přístup k chovu malých zvířat v rodinách a různých zařízeních a vzdělávat širokou veřejnost. Informovat o výsledcích odborných a vědeckých prací, které se zabývají vztahy mezi zvířaty a lidmi. Praktickými programy

informovat o těch, kteří pracují se zvířaty, a napomáhat chovatelům ke zdokonalování jejich péče o malá zvířata“ (Asociace odpovědného vztahu ke zvířatům, 2007).

AOVZ je členem mezinárodní organizace IAHAIO (viz výše) (Asociace odpovědného vztahu ke zvířatům, 2007).

Canisterapeutická asociace (CTA)

Canisterapeutická asociace (dále jen CTA) byla založena koncem roku 2003. CTA je jednou ze zakládajících organizací ESAAT. Jejím cílem a posláním je zejména zastřešovat organizace zabývající se canisterapií nebo jinými typy zooterapie (mimo hiporehabilitaci) v ČR. Tyto organizace má metodicky vést. Dále má sjednocovat organizace zabývající se canisterapií a prosazovat jejich cíle, vytvářet a doporučovat základní pravidla pro práci v canisterapii. Dalším cílem je metodické zpracování canisterapie a usilování o uznání canisterapie jako podpůrné léčebné metody, zvyšování odbornosti canisterapie a vzdělávání pracovníků v canisterapii. CTA má poskytovat informace o canisterapii svým členům i veřejnosti a působit v oblasti propagace a osvěty (Tichá, 2007c).

Postupně CTA pracuje na vytvoření základního minima pro praktikování canisterapie. Dosud byly zpracovány a odsouhlaseny tři dokumenty: Metodika aktivit se psem jako součást ucelené rehabilitace, Etický kodex canisterapeutického týmu CTA a Základní minima uchazeče o post canisasistenta/canisterapeuta (Tichá, 2007c). Dále se podařilo získat vyjádření Ministerstva zdravotnictví k žádosti CTA o registraci canisterapie, které uvedlo: „Ministerstvo zdravotnictví ČR chápe canisterapii jako formu podpůrné rehabilitace, nikoli jako samostatnou léčebnou metodu. Canisterapii jako takovou zaštitěnou Canisterapeutickou asociací Ministerstvo zdravotnictví akceptuje“ (Občanské sdružení Hafík, 2008). CTA usiluje o definování dosud nejednotné terminologie nejen pro místní podmínky, ale i v souladu s pojmy užívanými v jiných zemích světa (Tichá, 2007c). Dalším záměrem CTA je vytvořit v ČR takové podmínky, které by umožnily otevření nového studijního oboru – zooterapie, jako se to podařilo na Veterinární univerzitě ve Vídni“ (Občanské sdružení Hafík, 2008).

Bohužel mezi zástupci členských organizací došlo k neshodám a vytvořily se komunikační bariéry. Ve druhé polovině roku 2007 řešila CTA existenční krizi. Od přelomu prosince roku 2007 a ledna roku 2008 je asociace v likvidačním řízení. Tím je významně ohrožen nejen statut canisterapie, ale i její metodologie a odborné provádění.

1.3.5 Canisterapeutické organizace v České republice

Sdružení FILIA

Sdružení Filia vzniklo roku 1994 a jako první se začalo zabývat canisterapií v ČR. Jeho členové vytvořili a formulovali vlastní metodiku pro terapeutické využívání psů – interakce velké skupiny saňových psů s velkou skupinou handicapovaných dětí, kterou praktikovali zejména na ozdravných pobytech. Filia iniciovala vznik CTA. V poslední době se sdružení orientuje na teoretický vývoj canisterapie a často publikuje v odborném i laickém tisku (Sdružení Filia, 2005).

Canisterapeutické sdružení Jižní Morava (dále jen CSJM)

CSJM bylo založeno v roce 2000. V rámci své činnosti pořádá zkoušky canisterapeutických týmů (dále jen CT tým), uděluje jim certifikáty a teoreticky i prakticky je připravuje na nasazení. Po 3 letech (platnost certifikátu) CT týmy přezkušuje (Kalinová, 2003b). Týmy praktikují canisterapii formou návštěvního programu. Sdružení se podílí na propagaci a výzkumu canisterapie. Pořádá besedy pro laickou i odbornou veřejnost, informuje nové zájemce o canisterapii a spolupracuje s řadou odborníků, škol a organizací s obdobnými cíly (Canisterapeutické sdružení Jižní Morava, 2008).

Canisterapeutický svaz CANTES

CANTES svým členům poskytuje výcvik canisterapeutických psů, školení psovodů a zkoušky CT týmů (Canisterapeutický svaz CANTES, 2008). Po uplynutí doby platnosti certifikátu CT týmy přezkušuje (Kalinová, 2003b). CT týmy CANTESu praktikují canisterapii na základě podmínek stanovených svazem. Sdružení zároveň zajišťuje svým členům supervizi (Canisterapeutický svaz CANTES, 2008).

HELPPES – Centrum výcviku psů pro postižené

Sdružení Helpes vzniklo roku 2001 (Canisterapeutický svaz CANTES, 2008). Organizace se zabývá speciální přípravou psů pro osoby s postižením a přípravou a testováním CT týmů (Daušová, 2003). Výcvik CT týmů zahrnuje teoretickou i praktickou přípravu na nasazení. Praktikuje-li CT tým aktivně canisterapii, není již přezkušován (Kalinová, 2003b). Dále Helpes pořádá vzdělávací akce pro veřejnost (Helpes, 2008).

Podané ruce – Společnost pro canisterapii a osobní asistenci

Společnost Podané ruce byla založena roku 2000. Vede canisterapeutické kurzy, vybírá a připravuje psy vhodné pro canisterapii a zajišťuje přípravu canisterapeutů. Zároveň zajišťuje přezkoušení CT týmů (Kalinová, 2003b). Canisterapii praktikuje zejména formou návštěvního a pobytového programu. Dále sdružení pořádá přednášky a zabývá se osvětovou činností (Canisterapie.info, 2008).

POMOCNÉ TLAPKY o.p.s.

V roce 2001 byla založena společnost Pomocné tlapky (Pomocné tlapky, 2008). Věnuje se komplexnímu výcviku asistenčních psů, kteří plní zároveň úlohu canisterapeutických psů, a poskytují komplexní péči klientovi (Pirnerová, 2003). Náplní činnosti organizace je testování vhodnosti psů pro canisterapii, školení odpovědné osoby (personálu) pro rezidentní program a předání otestovaných psů do zařízení. Dále společnost pořádá teoretické kurzy pro canisasistenty, praktickou přípravu a zkoušky psů. CT týmy Pomocných tlapek praktikují canisterapii formou návštěvního programu (Pomocné tlapky, 2008). Pomocné tlapky poskytují konzultace jednotlivcům i organizacím a pravidelně pořádají víkendové canisterapeutické semináře (Pomocné tlapky, 2008, Freeman-Molová, 2005)

SVOPAP vzdělávací centrum s.r.o.

Společnost Svopap vzdělávací centrum funguje od roku 2000 a zaměřuje se na možnosti vzdělávání dospělých v oblasti chovatelství zvířat. Svopap spolupracuje

s Českou zemědělskou univerzitou v Praze. Pořádá rekvalifikační kurzy akreditované Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy ČR, Ministerstvem zemědělství ČR a doporučené Ústřední komisí pro ochranu zvířat (Svopap, 2008). V rámci organizovaného rekvalifikačního kurzu Canisinstruktor v oblasti pro rozvoj osobnosti zajišťuje teoretickou i praktickou přípravu účastníků. Také nabízí otestování psů zájemcům z řad veřejnosti. Při testování využívá zkušební řád, který vydala ve spolupráci se společností Pomocné tlapy (Kalinová, 2003b). Po uplynutí doby platnosti certifikátu CT týmy přezkušuje (Svobodová, 2003).

Výcvikové canisterapeutické sdružení Hafík

Výcvikové canisterapeutické sdružení Hafík vzniklo roku 2001 a od té doby aktivně spolupracuje se Zdravotně sociální fakultou Jihočeské Univerzity v Českých Budějovicích a německým sdružením Mensch und Tier, které zajišťuje metodické vedení (Občanské sdružení Hafík, 2008, Eisertová, 2003). Cílem sdružení je cvičit psy vhodné pro terapii, poskytovat dostatečné vzdělání psovodům, popřípadě dalším zájemcům o tuto problematiku (Eisertová, 2003). Výcvik CT týmů se skládá z části teoretické i praktické. Po uplynutí doby platnosti certifikátu CT týmy přezkušuje (Kalinová, Eisertová, 2005). Zároveň také zajišťuje supervizi. Sdružení praktikuje canisterapii skupinovou i individuální formou a každoročně pořádá Integrační canisterapeutické tábory (Kalinová, 2004c).

ELVA-HELP

Organizace byla založena roku 2002 (Ministerstvo vnitra ČR, 2008). Od roku 2005 úzce spolupracuje s organizací Handicap-help Liberec. Následně došlo k sjednocení těchto organizací a vzniku sdružení s názvem Handicap help Liberec ČR, které se mimo jiné zabývá výcvikem asistenčních a canisterapeutických psů. Sdružení zajišťuje teoretickou i praktickou přípravu na nasazení, trénink psích pomocníků a jejich zkoušky. Dále poskytuje profesionálně canisterapii, krizovou intervenci, věnuje se vzdělávání a výzkumu v oblasti psích pomocníků. Aktivně spolupracuje se sdruženími

a organizacemi v ČR i zahraničí pro osoby nemocné s postižením, ale i s Integrovaným záchranným systémem ČR a s chovateli psů (Handicap help Liberec, 2008).

Psi pro život

Občanské sdružení Psi pro život bylo založeno v prosinci roku 2002. Sdružení pořádá kurzy výchovy a výcviku pro psy všech plemen a věkových kategorií (i pro handicapované majitele psů), speciální výcvik terapeutických, asistenčních a vodicích psů od štěněcího věku (za účasti klienta), podílí se na vzdělávacích a osvětových akcích (kynologické přednášky pro základní školy, přednášky pro odbornou i laickou veřejnost) a praktikuje canisterapii (Psi pro život, 2008).

1.4 Podmínky a pravidla pro praktikování canisterapie

Základní pravidla a podmínky vycházejí z právních norem a dále z obecně platných morálních a nepsaných pravidel chování ve společnosti, etických kodexů a pravidel práce s osobami nemocnými nebo s postižením. (Eisertová, 2007a)

Dále existují specifická pravidla pro canisterapii, která se v jednotlivých organizacích zabývajících se aktivitami či terapií za asistence psa odlišují. V nejdůležitějších oblastech je však nezbytné, aby tato základní pravidla a normy byly konzistentní. Pro jasnost a přehlednost je možné rozdělit tyto normy a podmínky do následujících částí.

1.4.1 Podmínky ze strany canisterapeutického pracovníka, canisterapeuta

Jednou z nejdůležitějších podmínek, která musí být splněna před započatím praktikování canisterapie, je úspěšné absolvování kvalitních zkoušek canisterapeutických týmů. Další základní podmínkou je psovodova znalost podmínek, pravidel a náležitostí nasazení (Opravená metodika z workshopu, 2004).

Psovod zodpovídá jednak za svou osobu a jednak za svého psa, zejména za jeho chování, zdravotní stav, vzhled, jeho přípravu na jednotlivá canisterapeutická setkání a péči o něho. Psovod nesmí psa nikdy vystavit situaci, při které by mu byla způsobena

fyzická nebo psychická újma, při které by zažíval bolest, utrpení aj. (Kalinová, 2003c). Psovod je povinen na vyzvání předložit očkovací průkaz psa s platným očkovaním a odčervěním. Dále je zodpovědný za škodu způsobenou svou osobou a psem (Opravená metodika z workshopu, 2004).

Z tohoto důvodu je vhodné, aby organizace, již je canisterapeutický tým členem, vyžadovala pojištění za způsobenou škodu. V případě, že tým není členem nějaké canisterapeutické organizace, mělo by toto pojištění vyžadovat zařízení, do kterého bude tým docházet. U některých organizací je toto pojištění zahrnuto v podmínkách udělení certifikátu terapeutickému týmu (Kalinová, 2003c). Někdy je po canisterapeutickém pracovníkovi vyžadováno podepsání Prohlášení o mlčenlivosti, kterým se zavazuje, že pomlčí o skutečnostech týkajících se osobních údajů klienta, diagnózy aj., a to i po skončení canisterapie (Eisertová, 2007a).

Důležitým krokem je uzavření smlouvy, tedy dohody mezi psovodem a canisterapeutickým sdružením (které na jejím základě uzavírá smlouvu se zařízením, do kterého bude tým docházet), nebo přímo mezi psovodem a cílovým zařízením (Eisertová, 2007a).

Z hlediska snahy o profesionalizaci jsou velmi vhodné i pravidelné supervize canisterapeutických týmů, zajišťované koordinátorem. Tyto supervize mohou být dobrovolné i povinné, opět záleží na podmínkách canisterapeutického sdružení (Eisertová, 2007b).

1.4.2 Podmínky ze strany psa

Canisterapeutický pes musí být naprosto zdravý a v dobré fyzické i psychické kondici (Fischer, 2003). O psa musí být dobře postaráno, musí docházet na veterinární prohlídky, být pravidelně očkovan a odčervován (Krausová, 2003). Při praktikování canisterapie nesmí být používány pomůcky, které bolestivým způsobem nutí psa k nějaké činnosti (např. ostnaté nebo elektrické obojky aj.) (Eisertová, 2007b).

Velmi neseriózní je absolvování canisterapeutických zkoušek za účelem zvýšení kupní hodnoty daného psa (Eisertová, 2007b).

Pes nesmí být canisterapií přetěžován. Samozřejmě je velmi individuální, kolik hodin týdně může ten který pes bez problémů pracovat. Důležitá je zejména kompenzace jinou činností, odreagování psa, dostatečný odpočinek a přísun kvalitní potravy (Eisertová, 2007a). Pokud by se při canisterapii dbalo pouze o člověka, popírali bychom vlastní smysl canisterapie. Je nutné, aby péče byla dostatečná a oboustranná (Fryčková, 2004).

1.4.3 Podmínky ze strany cílového zařízení

Cílové zařízení musí s provozováním canisterapie souhlasit. To dokládá podpisem smlouvy s canisterapeutickým zařízením, nebo přímo s canisterapeutem. Canisterapie se mohou účastnit jen klienti, kteří s canisterapií souhlasí a udělí k ní souhlas. V případě klientů mladších 18 let dává tento souhlas jejich zákonný zástupce. Dále klient nesmí trpět alergií vázanou na styk se psem (Eisertová, 2007a).

Pokud má klient chorobný strach ze psů (kynofobii), musí zařízení informovat o této skutečnosti canisterapeuta nebo canisterapeutické sdružení. Takovýto klient je zařazen do programu jen v případě splnění specifických podmínek (Eisertová, 2007a).

Personál zařízení poskytne psovodovi (proškolenému dobrovolníkovi) dostatek informací týkajících se klienta, zejména z oblasti jeho vztahu ke zvířatům, projevů agresivity ke zvířatům, aktuálního stavu klienta a informací rozhodujících pro sestavování programu a stanovení cílů canisterapie. Psovod a personál by měli program přizpůsobit tak, aby nedošlo k fyzické či psychické újmě nikoho z účastníků. Návštěvám canisterapeutického týmu je přítomna odpovědná osoba, popř. osoby dle počtu klientů, aktivně se podílí na vlastní práci s klienty, zajištění výběru vhodných klientů a spolupracuje s psovodem na sestavování cílů a náplně programu (Eisertová, 2007b).

1.4.4 Podmínky a pravidla kontaktu psa s klientem

V případě, že hrozí určité riziko negativních dopadů na psa nebo klienta, je nutné canisterapii přerušit. Může dojít k předčasnému ukončení nebo vynechání celé

návštěvy. Dočasné přerušení canisterapeutických návštěv ze strany psa bývá z důvodu hárání feny, březosti, přílišného línání psa apod. (Fischer, 2003).

Vzájemná interakce klienta se psem je cíleně řízena canisterapeutem a odborníkem daného zařízení. Při návštěvě je nutný neustálý dohled psovoda a odpovědné osoby personálu. Při canisterapeutickém procesu má velký význam provázanost a spolupráce všech účastníků canisterapie a její pravidelnost (Eisertová, Kalinová, 2005).

Žádná osoba ani žádný pes nesmí být ke vzájemnému kontaktu nuceni. Interakce nesmí být potencionálním zdrojem zdravotních či psychických potíží pro žádnou ze zúčastněných stran (Eisertová, Kalinová, 2005). Neboť, jak uvádí Matějček (2007), prospěch ze soužití se zvířaty lze očekávat jen tehdy, když to přináší radost, potěšení a dobrou náladu oběma stranám, tj. lidem i zvířatům.

1.5 Legislativa v canisterapii

V České republice není canisterapie dosud samostatně legislativně řešena (Kliková, 2004). Existují normy na různé legislativní úrovni, které se sice canisterapií přímo nezabývají, ale musí se jimi za daných podmínek řídit každý majitel psa (Tichá, 2007d). Jde zejména o normy upravující chování lidí ke zvířatům a zajišťující welfare (angl. pohodu) a ochranu zvířat (Zákon 246/1992 Sb. na ochranu zvířat proti týrání), vstup zvířat do prostor, kde je zooterapie praktikována a nároky na hygienu (Zákon 258/2000 Sb. o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, Vyhláška č.137/2004 Sb. o hygienických požadavcích na stravovací služby a o zásadách osobní a provozní hygieny při činnostech epidemiologicky závažných aj.), zákony zaměřené na zdraví zvířat a veterinární péči o ně (Zákon 166/1999 Sb. o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů), chov zvířat a jejich volný pohyb po veřejných prostorách aj. (Svobodová, Tichá, 2005).

Vstup a pobyt zvířete v prostorách zařízení upravují provozní řády sestavené zřizovatelem zařízení, které následně podléhají schválení příslušného orgánu ochrany

veřejného zdraví (Tichá, 2007d). Záleží tedy na ochotě a důvěře vedení zařízení v canisterapii (Freeman-Molová, 2005).

Vyhláška řeší pouze vstup zvířete do stravovacích prostor a prostor pro výrobu stravy. Do konzumační části provozovny je umožněn vstup vodícím a asistenčním psům, ostatním zvířatům (i terapeutickým psům) jen se souhlasem majitele provozovny (Tichá, 2007d).

Při setkávání více terapeutických zvířat najednou je z důvodu zajištění jejich welfare nutné, aby pořadatel byl registrován u Ústřední komise pro ochranu zvířat (ÚKOZ) a měl schválený řád pro danou aktivitu (chov, zkoušky zvířat, veřejné vystoupení, svod zvířat apod.) (Tichá, 2007d).

Normy, které se za určitých okolností mohou dotýkat organizací zabývajících se canisterapií vyplývají zejména z konkrétní formy canisterapie, kterou daná organizace poskytuje a z cílové skupiny klientů organizace. Jsou to např. Zákon na ochranu osobních údajů, Zákon o sociálně právní ochraně dětí (v případě, že organizace pracuje se skupinami dětí zákonem definovaných), Zákon o dobrovolnické službě, Zákon o sociálních službách aj. Svobodu sdružování upravuje Listina základních práv a svobod. Hospodaření a finanční záležitosti organizace jsou řízeny dalšími normami (Tichá, 2007d).

Podle Klikové (2004) existují dvě možnosti výkonu canisterapie v České republice. Na jedné straně se nabízí vykonávání canisterapie za účelem dosažení zisku a upravené živnostenským zákonem, na straně druhé, nebude-li účelem dosažení zisku, praktikování canisterapie jako činnosti uvedené ve stanovách občanského sdružení registrovaného Ministerstvem vnitra ČR (Kliková, 2004).

Dále existují různé místní vyhlášky, řády apod., které jsou platné v dané lokalitě, zařízení (vnitřní normy) nebo v souvislosti s využíváním některých služeb. Mohou se týkat např. přepravy zvířat v hromadných prostředcích, vstupu a podmínek pohybu v různých prostorech, výše poplatků ze psů aj. Vždy je třeba zjistit zda a jakým způsobem dané normy souvisí s poskytováním canisterapie (Tichá, 2007d).

Organizace zabývající se canisterapií také vytvářejí své vlastní normy. Zastřešující organizace stanovují metodiky, standardy a pravidla závazné pro členské

organizace s cílem zajištění kvalitního provádění canisterapie a minimalizace rizik (Tichá, 2007d). V ČR tuto roli dříve plnila CTA. V průběhu její existence byly zpracovány a odsouhlaseny tři dokumenty: Metodika aktivit se psem jako součást ucelené rehabilitace, Etický kodex canisterapeutického týmu CTA a základní minima pro uchazeče o post canisasistenta/canisterapeuta (Tichá, 2007d). V současné době se vnitřní normy jednotlivých organizací značně liší.

Jak již bylo řečeno, každá organizace zabývající se canisterapií se tedy musí podle různých kritérií přizpůsobit povinnostem a právům vyplývajícím z její činnosti. Velmi vhodné je vytvoření vnitřních norem těchto organizací, ve kterých jsou zahrnuty právní prvky a pravidla zajišťující minimalizaci rizik a kvalitní canisterapii. Tyto vnitřní normy bývají také součástí smluv mezi jednotlivými účastníky canisterapie (Tichá, 2007d).

S platností nového zákona o sociálních službách (1.1.2007) se objevila možnost oficiálního zařazení canisterapie do právního řádu ČR. Lze ji provozovat jako jednu ze sociálních služeb, konkrétně sociální rehabilitaci, a to při dodržení všech podmínek definovaných tímto zákonem (Tichá, 2007d). Jak uvádí Kliková (2004) mezi oficiální právem uznané typy zdravotní terapie ji však zatím řadit nelze, protože nespadá do žádné z kategorií zdravotní péče. S novelizací, která by toto zařazení canisterapie umožnila, se do budoucna nepočítá (Tichá, 2007d).

1.6 Možnosti přípravy a vzdělávání v oblasti canisterapie

V České republice zatím neexistuje žádný jednotný systém vzdělávání v oblasti canisterapie. Canisterapeutické týmy (dále CT týmy) jednotlivých organizací získávají v podstatě stejné oprávnění (certifikát) k výkonu canisterapie, přestože podstupují značně rozdílné podmínky přípravy na nasazení a prověřování jejich kvalifikovanosti pro kontakt s klientem (Kalinová, 2003b).

Možnosti přípravy CT týmů se odlišují svou časovou dotací, kvalitou i typem vzdělání. Můžeme se setkat s několikahodinovými přednáškami, několikadenními kurzy, ale také s rekvalifikačním kurzem nebo s kurzem v rámci celoživotního

vzdělávání na univerzitě (Eisertová, Tichá, 2007). Témata přednášek bývají podobná a týkají se hlavně problematiky kynologie, psychologie, kontaktu s klientem, typů postižení klienta, využití psa u klienta s daným typem postižení, podmínek kontaktu psa s klientem aj. (Kalinová, 2003b). I testování vhodnosti psa pro CT se v jednotlivých organizacích značně odlišuje, zejména v kritériích hodnocení, metodickém zpracování a samotném provedení. Každá organizace má vytvořen svůj testovací řád, podle kterého postupuje (Kalinová, 2003b).

Existují organizace, které se zabývají pouze přípravou lidí, nebo naopak testují jen vhodnost psů pro canisterapii, a to bez jakékoli předchozí přípravy (Eisertová, Tichá, 2007). V některých organizacích je teoretická příprava nabízena až po složení CT zkoušek, tedy po získání certifikátu (Kalinová, 2003b). V ideálním případě nabízejí organizace CT týmům komplexní přípravu (teoretickou i praktickou) a spolupracují s nimi i po udělení certifikátu.

Každá organizace zabývající se canisterapií si vytvořila svoje podmínky i certifikáty (Kalinová, 2003b). Příprava a testování CT týmů probíhá v různé kvalitě. Chybí základní jednotná metodika při přípravě, vzdělávání a následné spolupráci s CT týmy.

Vývoj canisterapie v České republice směřuje k dobrovolné službě nebo službě sociální. V každém případě je potřeba splnit minimální předpoklady a podmínky.

V současnosti přibývá výzkumných prací, obor se rozšiřuje do různých typů škol a vznikají studijní programy (např. samostatný studijní obor na Veterinární univerzitě ve Vídni). U nás je obor přednášen na Jihočeské univerzitě, Masarykově univerzitě a tématická zadání pro studentské práce využívají i jiné školy (Lacinová, 2007).

1.7 Informační zdroje v canisterapii

V současné době v českém jazyce neexistuje dostatek odborné literatury o canisterapii. Zatím máme k dispozici pouze čtyři publikace. V roce 1999 vyšla monografie Lenky Galajdové s názvem *Pes lékařem lidské duše aneb canisterapie*. Byla to úplně první kniha v ČR věnující se této tématice. V dnešní době je již v mnohém

překonána. V pořadí druhou knihu s názvem Animoterapie, jak náš zvířata umí léčit napsal Zoran Nerandžič. Je určena laické veřejnosti a lze ji jen těžko využít k vzdělávacím a vědeckým účelům, pro osvětu je ale velice významná (Tichá, 2007f). Roku 2007 byla vydána první ucelená publikace Zooterapie ve světle objektivních poznatků, na které se podílel kolektiv autorů působících ve všech odvětvích zooterapií (Občanské sdružení Hafík, 2008).

Zahraniční literatura je poměrně rozsáhlá a po odborné stránce přínosná, ale bohužel málo dostupná (Tichá, 2007f). Zatím jedinou cizojazyčnou publikací přeloženou do českého jazyka je kniha Johannese Odendaala Zvířata a naše mentální zdraví - Proč, Co a Jak.

Kromě výše zmíněných knih jsou v našich podmínkách nejčastějším zdrojem informací různé časopisy, sborníky z konferencí, internet nebo závěrečné práce studentů. Některé organizace mají množství interních materiálů a podkladů, které poskytují svým členům a účastníkům kurzů. Bohužel ne všechny tyto zdroje poskytují dostatečně kvalitní a odborné informace (Tichá, 2007f).

Dalším zdrojem mohou být videonahrávky, které jsou většinou soukromé, používané pro vnitřní potřebu organizací nebo při seminářích. Roku 1998 vznikla za spolupráce Ministerstva zdravotnictví ČR jediná veřejně dostupná videokazeta, která však stejně jako publikace Galajdové obsahuje dnes již překonané informace (Tichá, 2007f).

Častější jsou také veřejné prezentace canisterapie pořádané v rámci psích výstav nebo různých akcí pro osoby se specifickými potřebami. Občas se také canisterapie stává námětem pro televizní či rozhlasové reportáže (Tichá, 2007f).

2 Cíl práce a hypotézy

2.1 Cíl práce

Cílem bakalářské práce je monitoring informovanosti o problematice canisterapie v Českých Budějovicích.

2.2 Hypotézy

Hypotéza I.: V Českých Budějovicích je nízká informovanost o problematice canisterapie.

Hypotéza II.: Respondenti neznají podmínky pro praktikování canisterapie.

Hypotéza III.: Příjemci canisterapie nemají informace o poskytovatelích canisterapie.

3 Metodika

3.1 Metody výzkumu

Pro výzkumnou část bakalářské práce byla použita kvantitativní metoda dotazování a zvolena technika standardizovaného dotazníku. Standardizovaný dotazník je soubor vhodně formulovaných otázek, pro který bývá typickým znakem zprostředkované šíření a absolutní anonymita. Jeho výhodou je, že v poměrně krátkém čase a při nízkých nákladech lze získat informace od velkého počtu dotazovaných osob (Disman, 2000).

Šetření bylo realizováno za pomoci dvou různých typů dotazníků.

První byl zprostředkován studentům Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích a skládal se ze tří částí. První část dotazníku byla společná všem respondentům z řad studentů a obsahovala 7 otázek – 3 uzavřené otázky týkající se anamnestických údajů, 2 uzavřené a 2 polootevřené otázky. Druhá část dotazníku byla určena pro studenty znalé termínu canisterapie a skládala se z 12 otázek – 9 polootevřených, 2 uzavřených a 1 otevřené otázky. Třetí část dotazníku pak byla určena pro studenty neznalé termínu canisterapie a obsahovala 12 otázek – 8 polootevřených, 3 uzavřené a 1 otevřenou otázku.

Dále byl použit dotazník určený pro odborný personál vybraných zdravotně sociálních zařízení v Českých Budějovicích. Tvořily jej tři části, přičemž první část dotazníku byla společná pro všechny respondenty z řad odborného personálu a zahrnovala 6 otázek - 3 uzavřené a 1 polootevřenou otázku zabývající se anamnestickými údaji, a dále 2 otázky polootevřené. Druhá část dotazníku byla určena respondentům z řad odborného personálu, kteří pojem canisterapie znají. Celkem obsahovala 16 otázek, z čehož bylo 10 uzavřených, 5 polootevřených a 1 otázka otevřená. Třetí část dotazníku, určená pro respondenty z řad odborného personálu, kteří termín canisterapie neznají, obsahovala 14 otázek – 7 uzavřených, 6 polootevřených a 1 otevřenou otázku.

Výše zmíněné dotazníky měly za cíl zjistit informovanost a názory respondentů na problematiku canisterapie a jejich vztah ke psům. Kladené otázky lze rozdělit podle jejich charakteru na anamnestické, zaměřené na zjištění základních identifikačních údajů (věk, pohlaví, studovaná fakulta, popřípadě nejvyšší dosažené vzdělání, pracovní zařazení), informativní, zaměřené na znalosti termínu canisterapie a podmínek jejího praktikování a otázky týkající se názorů respondentů na danou problematiku. Úvodní část dotazníků zahrnovala představení tazatele, účel a cíl dotazníku, srozumitelné instrukce pro jeho vyplnění a poděkování.

3.2 Charakteristika výzkumného souboru

Monitoring informovanosti o problematice canisterapie byl prováděn u dvou výzkumných souborů v Českých Budějovicích.

Soubor č.1 byl tvořen studenty prezenčního studia na vybraných fakultách Jihočeské univerzity. Jmenovitě se jednalo o fakultu zdravotně sociální, teologickou, pedagogickou, zemědělskou a přírodovědeckou.

Pro každou fakultu, respektive studenty dané fakulty bylo určeno 30 dotazníků, celkem tedy 150 pro všechny fakulty. Z 30 dotazníků určených pro studenty zdravotně sociální fakulty bylo vráceno 27 dotazníků, přičemž všechny byly validní. Od studentů teologické fakulty se podařilo získat zpět 28 dotazníků, z čehož 1 dotazník byl nevalidní. Dotazníky předané studentům pedagogické fakulty byly vráceny v počtu 30 a všechny byly validní. Ze zemědělské fakulty se navrátilo 21 validních dotazníků (nevalidní dotazník nebyl žádný). Od studentů přírodovědecké fakulty bylo získáno 26 dotazníků, z čehož 22 dotazníků bylo validních a 4 nevalidní. Celková návratnost dotazníků určených studentům Jihočeské univerzity byla 88 %, tedy 132 dotazníků. Z celkového počtu 132 (100 %) vrácených dotazníků bylo 127 (96 %) dotazníků validních a 5 (4 %) nevalidních.

Soubor č.2 tvořil odborný personál, popřípadě vedení vybraných zdravotně sociálních zařízení v Českých Budějovicích. Konkrétně se jednalo o Domov pro seniory Máj, Dětský domov se školou Šindlovy Dvory, Dětský stacionář Světluška, Mateřskou

školu pro sluchově postižené v ulici Riegrova, Speciálně pedagogické centrum v ulici Riegrova, Krizové centrum pro děti a rodinu v Jihočeském kraji, Mateřskou školu, Základní školu a Praktickou školu se sídlem v ulici Štítného v Českých Budějovicích, Mateřskou školu pro zrakově postižené v Zachariášově ulici v Českých Budějovicích a Mateřskou školu Větrnou. Většina zařízení je v současnosti klinickými pracovišti zdravotně sociální fakulty.

V každém z těchto zařízení proběhla alespoň jedenkrát canisterapie zprostředkovaná canisterapeutickými týmy z Výcvikového canisterapeutického sdružení Hafik, o.s.

Mateřskou školu pro zrakově postižené se sídlem v Zachariášově ulici nepravidelně navštěvuje canisterapeutický tým v rámci integrace sluchově postiženého chlapce. Tentýž tým dochází i do Mateřské školy Větrné za dívkou se sluchovým postižením. U obou zmíněných klientů probíhá individuální canisterapie. V některých zařízeních se pravidelně realizují aktivity či terapie za asistence psů (Domov pro seniory Máj, Dětský domov se školou Šindlovy Dvory, Dětský stacionář Světluška, Mateřská škola pro sluchově postižené v ulici Riegrova a Speciálně pedagogické centrum v ulici Riegrova). V ostatních zařízeních se nepravidelně praktikuje canisterapie jednorázová (Krizovém centru pro děti a rodinu v Jihočeském kraji, Mateřské škole, Základní škole a Praktické škole se sídlem v ulici Štítného v Českých Budějovicích).

Každému z vybraných zdravotně sociálních zařízení bylo určeno 5 dotazníků, výzkumný soubor tedy celkem činilo 45 dotazníků. Z Domova pro seniory Máj se podařilo zpět získat 4 dotazníky, přičemž všechny byly validní. Z 5 dotazníků určených zaměstnancům Dětského domova se školou Šindlovy Dvory se navrátily 4 validní dotazníky (nevalidní dotazník nebyl žádný). Personál Dětského stacionáře Světluška odevzdal všech 5 dotazníků validních. Od respondentů z Mateřské školy pro sluchově postižené v Riegrově ulici bylo převzato 5 dotazníků, z toho 4 dotazníky byly validní a 1 nevalidní. Zaměstnanci Speciálně pedagogického centra v Riegrově ulici celkem vyplnili a odevzdali 4 validní dotazníky. Z Krizového centra pro děti a rodinu v Jihočeském kraji byly vráceny 4 dotazníky, přičemž všechny byly validní. Dotázaní

z Mateřské, Základní a Praktické školy se sídlem v ulici Štítného v Českých Budějovicích odevzdali všech 5 dotazníků validních. Stejný počet dotazníků (5 validních dotazníků) byl získán od odborníků z Mateřské školy pro zrakově postižené se sídlem v Zachariášově ulici. Z Mateřské školy Větrné bylo navráceno 5 dotazníků, z čehož 3 dotazníky byly validní a 2 nevalidní. Celková návratnost dotazníků určených vedení zařízení a odbornému personálu byl %, tedy 41 dotazníků. Z celkového počtu 41 (100 %) vrácených dotazníků bylo 38 (93 %) dotazníků validních a 3 (7 %) dotazníky nevalidní.

Sběr dat probíhal od ledna do března roku 2008, celkem tedy po dobu 2 měsíců.

Dotazník pro studenty Jihočeské univerzity je uveden jako příloha č.1.

Dotazník pro vedení zařízení a odborný personál je uveden jako příloha č.2

4 Výsledky

4.1 Vyhodnocení dotazníku pro studenty Jihočeské univerzity (soubor č.1) – část společná všem respondentům

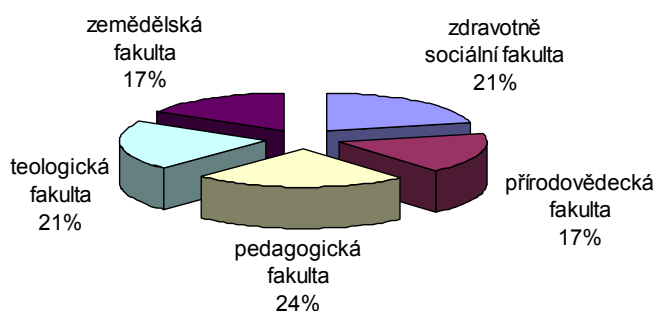
Rozdělení respondentů souboru č.1 podle věkových kategorií:

Rozdělení všech respondentů souboru č.1 (studenti Jihočeské univerzity) podle věkových kategorií bylo v poměru 45 respondentů (35 %) mezi 19 – 21 lety, 71 respondentů (56 %) v kategorii 22 – 24 let a 11 respondentů (9 %) s 25 a více lety.

Procentuální zastoupení žen a mužů ve výzkumném souboru č.1:

Respondenti souboru č.1 (studenti Jihočeské univerzity) byli v poměru 78 % (99) žen a 22 % (28) mužů.

Graf 1 Rozdělení respondentů výzkumného souboru č.1 (studenti) dle studované fakulty

Zdroj: Vlastní výzkum

Na dotazník určený souboru č.1 (studenti Jihočeské univerzity) odpovědělo 30 (24 %) posluchačů pedagogické fakulty, 27 (21 %) posluchačů teologické fakulty, 27 (21

%) studentů zdravotně sociální fakulty, 21 (17 %) respondentů zemědělské fakulty a 22 (17 %) studentů přírodovědecké fakulty.

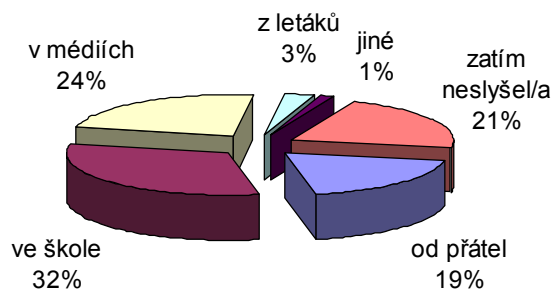
Rozdělení respondentů podle toho, zda absolvovali volitelný předmět zooterapie:

18 % (23) všech dotázaných studentů na otázku, zda absolvovali volitelný předmět zooterapie, odpovědělo ano a zbývajících 82 % (104) respondentů daný předmět neabsolvovalo.

Rozdělení respondentů podle toho, zda jsou dobrovolníky v programu canisterapie:

Totožný poměr respondentů souboru č.1 (studenti Jihočeské univerzity) byl v případě otázky č.5 – Jste dobrovolníkem v programu canisterapie?, tj. 18 % (23) studentů je dobrovolníky v programu canisterapie a 82 % dotázaných nejsou dobrovolníky.

Graf 2 Rozdělení respondentů výzkumného souboru č.1 (studenti) podle zdroje prvotních informací o canisterapii

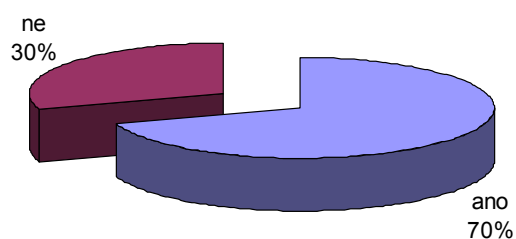

Zdroj: Vlastní výzkum

Z 31 % (43) byli dotázáni poprvé informováni o canisterapii ve škole, ve 24 % (32) získali první poznatky z médií, 19 % (26) respondentů se o této problematice

poprvé dozvědělo od svýěh pŕátel, ze 3 % (u 4 studentů) informaění roli sehrály letáky, v 1 % (2) byla zdrojem informací kniha (1) a rodiěe respondentů (1). Zbývajících 21 % (29) respondentů dosud o této formě zooterapie neslyšelo.

Graf 3   **Rozdělení respondentů souboru ě. 1 (studenti) dle jejich znalosti termínu canisterapie**

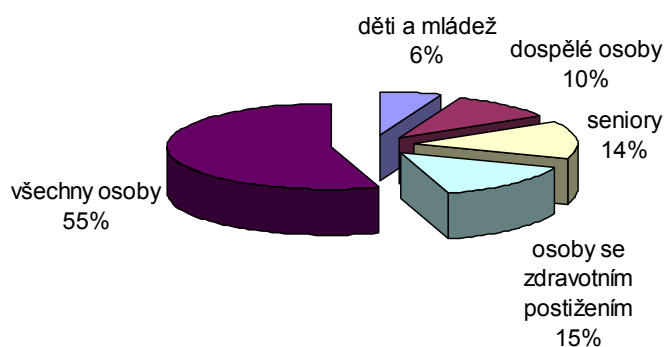

Zdroj: Vlastní výzkum

Respondenti výzkumného souboru ě.1 (studenti Jihoěeské univerzity) znali termín canisterapie a jeho význam v 70 % (89 dotázaných), oproti tomu 30 % (38 dotázaných) termín canisterapie neznalo.

4.2 Vyhodnocení dotazníku pro studenty Jihočeské univerzity (soubor č.1) – část určená studentům znalým termínu canisterapie

Graf 4 Rozdělení respondentů z řad studentů, kteří termín canisterapie znají, z hlediska jejich mínění, pro koho je canisterapie určena

Zdroj: Vlastní výzkum

V 55 % (63) byli dotázaní přesvědčeni, že canisterapie je určena všem osobám, 15 % (17) respondentů se domnívalo, že tato forma zooterapie je určena osobám se zdravotním postižením, 14 % (16) studentů zdůrazňuje jako hlavní klientelu seniory, 10 % (12) respondentů pak hovoří o dospělých osobách a v 6 % (7) jsou zmíněny děti a mládež.

Rozdělení studentů dle jejich odpovědi na otázku č.9 – Znáte nějaké/a zařízení či místa, ve kterém/ých probíhá canisterapie?

45 % (40) dotázaných nezná žádná místa či zařízení, ve kterých probíhá canisterapie. 55 % (45) respondentů uvedlo místa či zařízení, ve kterých probíhá daná podpůrná metoda (viz níže).

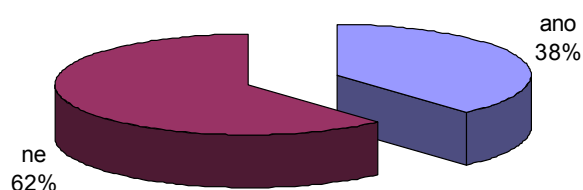
Studenti obecně uváděli zdravotně sociální i školská zařízení, ve kterých je dle jejich názoru praktikována canisterapie. Jednalo se o domovy pro seniory (7), ústavy sociální péče (3), stacionáře (3), speciálně pedagogická centra (2), zdravotnická zařízení (1), léčebny dlouhodobě nemocných (1), domy dětí a mládeže (1), mateřské školy (3), základní školy (1), zdravotnické školy (1), lékařské fakulty (1). Dále uvedli organizace zabývající se canisterapií (Výcvikové a canisterapeutické sdružení Hafík a Pomocné tlapky) a instituce spolupracující s canisterapeutickými organizacemi (Zdravotně sociální fakulta Jihočeské univerzity).

Z konkrétních zařízení uváděli respondenti zejména ta, nacházející se na jihu Čech - Domov pro seniory Máj (7), Dětský stacionář Světluška (10), Domov Libnič a Centrum sociálních služeb Empatie 7, Dětské centrum Arpida 7, Domov pro seniory Hvízdal (3), Mateřskou školu pro sluchově postižené v Riegrově ulici (2), Speciálně pedagogické centrum pro sluchově postižené v ulici Riegrova (6), Domov pro seniory Třeboň (1), Mateřskou školu Sluníčko Třeboň (5), Domov seniorů Mistra Křišťana Prachatice (3), Prácheňské sanatorium Písek (2), Klub Krteček Písek (1), Rolnička Soběslav (1), Bobelovka (2), Domov pro seniory Drhovle – Písek (2), ÚSP Duha - Písek (1), Domov pro seniory Hluboká nad Vltavou (1), Centrum sociálních služeb pro seniory -TEP Veselí nad Lužnicí (1) a Domov pro seniory Blatná (1).

(Dále byla jmenována tato zařízení a místa - Fakultní nemocnice Motol Praha, Denní stacionář Polička, ÚSP Milovice, Psychiatrie Havlíčkův Brod, Stacionář Horšovský Týn, Dům s pečovatelskou službou Horšovský Týn, ÚSP Mačkov, Lipnice nad Sázavou, nadace Javorník, Kociánka Brno a Diakonie ČCE středisko Radost Merklín).

Graf 5   **Rozdělení respondentů z hlediska osobní zkušenosti s canisterapií - studenti, kteří termín canisterapie znají**

Zdroj: Vlastní výzkum

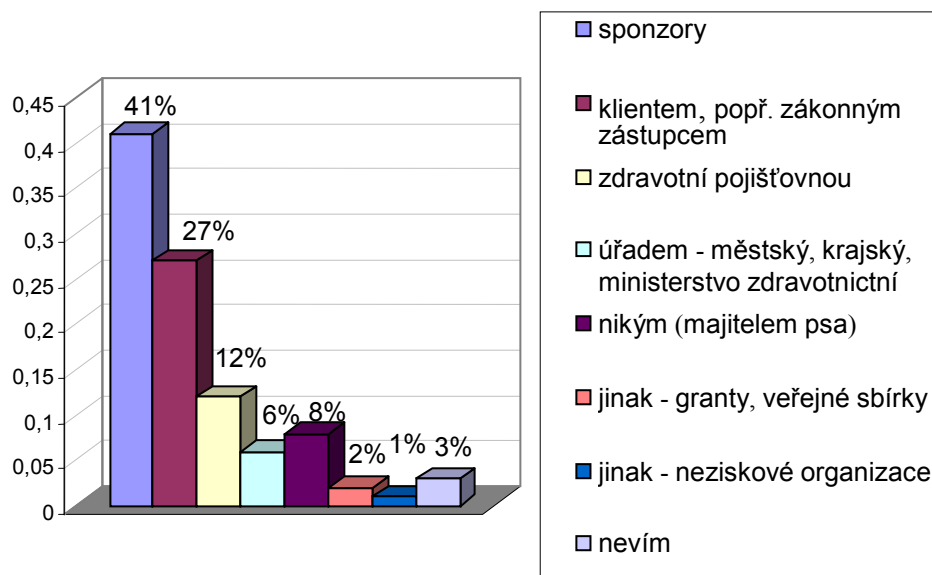
Poměr dotázaných z hlediska jejich osobní zkušenosti s touto podpůrnou metodou je 38 % (34) studentů, kteří mají osobní zkušenost s canisterapií a 62 % (55) respondentů, kteří osobní zkušenost s canisterapií nemají.

Názory respondentů týkající se nejvhodnější rasy psa pro canisterapii:

42 dotázaných (40 %) je přesvědčeno, že z hlediska vhodnosti psa pro canisterapii na rase nezáleží. 11 respondentů (11%) na danou otázku neznalo odpověď a zbývajících studenti již uváděli konkrétní rasy, popřípadě vlastnosti, které jsou dle jejich mínění vhodné, či nevhodné pro canisterapii. 21 (20 %) dotázaných uvedlo jako nejvhodnější rasu labradorského retrievera a 20 (19 %) studentů uvedlo obecně retrievery. Dále byly uváděny rasy, popřípadě vlastnosti, v grafu uvedeny jako jiné - 2 (2 %) dotázaní zmínili rasu bernského salašnického psa, v jednom případě (1 %) byl uveden landser, stejný podíl zaujímala rasa jezevčík (1 % - 1), pudl (1 % - 1) a novofundlanský pes (1 % - 1), dále 1 respondent (1 %) uvedl jako vhodná vysoká plemena a také byly uvedeny ovčácké rasy psů (1 % - 1).

Ve 2 (2 %) případech uvedli respondenti jako nevhodné tzv. „bojové“ rasy psů.

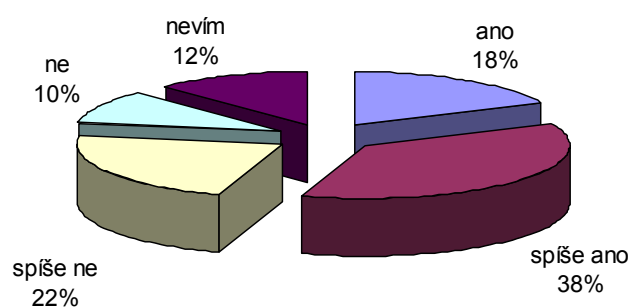
Graf 6   **Odpovědi studentů na otázku č. 12 – Jakým způsobem je canisterapie financována? - studenti, kteří termín canisterapie znají**

Zdroj: Vlastní výzkum

Na otázku: „Jakým způsobem je canisterapie financována?“ nejčastěji respondenti odpovídali, že sponzory (41 % - 63 studentů), dále uváděli klienta, popřípadě jeho zákonného zástupce (27 % - 43 studentů). Ve 12 % (19) dotázaní odpověděli, že služba je hrazena zdravotní pojišťovnou, 8 % (13) uvedlo, že tato forma zooterapie není hrazena nikým, respektive ji hradí majitel psa sám. Podle 6 % (9) respondentů poskytují finance na provoz canisterapie následující instituce – městský a krajský úřad a ministerstvo zdravotnictví. Mezi názory respondentů dále zaujímají 2 % (3) granty a veřejné sbírky, 1 % (2) neziskové organizace a ve 3 % (5) dotázaní neznají na danou otázku odpověď.

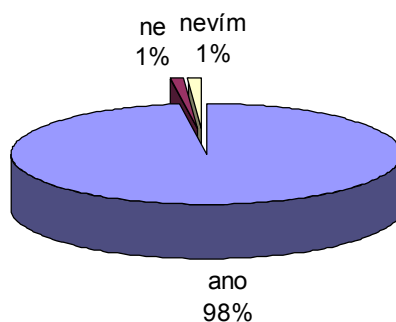
Graf 7   **Rozdělení respondentů dle jejich názoru na zařazení canisterapie mezi sociální služby, tedy služby, které si klient zvolí a hradí sám**

Zdroj: Vlastní výzkum

18 % (16) dotázaných s možností zařazení canisterapie mezi sociální služby zcela souhlasilo, 38 % (33) respondentů spíše souhlasilo, ve 22 % (20) respondenti spíše nesouhlasili a 10 % (9) s touto možností nesouhlasilo zcela. Ve 12 % (11) případech studenti neznali odpověď na danou otázku.

Graf 8 Rozdělení respondentů, dle jejich odpovědí na otázku č. 14 – Musí pes, který vykonává canisterapii projít nějakou canisterapeutickou zkouškou či testováním?

Zdroj: Vlastní výzkum

98 % (87) studentů je přesvědčeno, že canisterapeutický pes musí projít testováním, či canisterapeutickou zkouškou, naopak 1 % (1) respondentů uvedlo, že zkouškou či testováním projít nemusí a 1 % (1) dotázaných neznalo odpověď na danou otázku.

Rozdělení respondentů, podle jejich názoru na vlastnosti canisterapeutického psa:

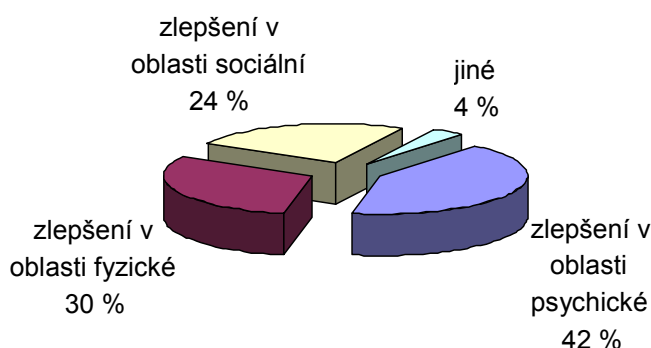
17 % (26) respondentů považuje za nejdůležitější vlastnost canisterapeutického psa poslušnost a 9 % (14) uvádí, že pes musí být vycvičený. 14 % (22) uvádí, že by pes měl být klidný. 11% (18) studentů zdůrazňuje, že pes musí být hodný. V 9 % (14) se dotázaní shodli, že pes by měl být přátelský. 8 % (12) uvedlo, že pes nesmí být agresivní. Ve 4 % kladli respondenti důraz na trpělivost (7) a přítulnost canisterapeutického psa (6). 3 % dotázaných vidí jako nejpodstatnější dobrý vztah psa k lidem (5), stejný podíl pak zaujímá vyrovnaná povaha a hravost psa.

13 % (21) studentů uvedlo i jiné následující vlastnosti psa. Pes by měl být společenský (4), oddaný a věrný (3), měl by mít kladný vztah k dětem (3) a k lidem všeobecně (2).

Dále by měl být tolerantní (2), hezký (1), něžný (1) a mít dobrý vztah k ostatním psům a lidem (1). Pes vykonávající canisterapii by měl být zdravý (1). Nesmí být bázlivý (1), musí být odolný vůči křiku a hluku (1) a zvyklý na různé situace a prostředí (1).

Zbývající 2 % (3) respondentů na danou otázku neznala odpověď.

Graf 9   **Odpovědi studentů na otázku č. 18 – Co byste od canisterapie očekávali? - studenti, kteří termín canisterapie znají**

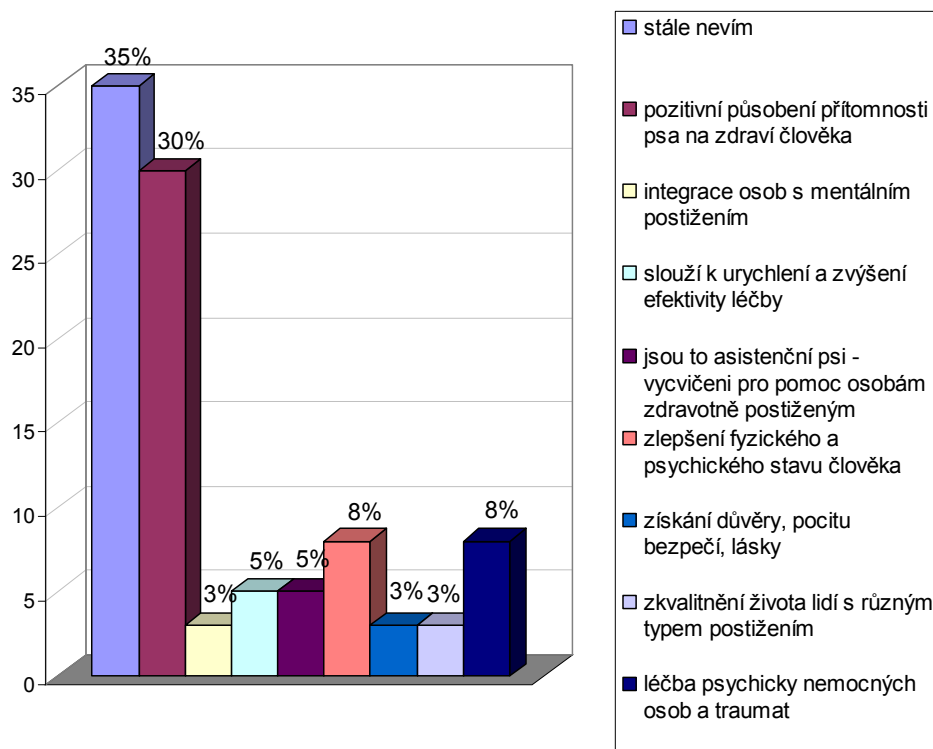

Zdroj: Vlastní výzkum

Na danou otázku ve 42 % (79) respondenti odpověděli, že by od canisterapie očekávali zlepšení v oblasti psychického zdraví klienta, 30 % (57) dotázaných uvedlo zlepšení v oblasti fyzické a 24 % (45) studentů zdůraznilo zlepšení v oblasti sociální. Jiné možnosti odpověděli respondenti ve 4 % (4) – konkrétně se jednalo o zefektivnění práce s klientem při logopedii (2), zlepšení vztahu klienta ke psům (2), využití pozitivního působení canisterapie při integraci (1) a rehabilitaci (1) klienta, a konečně pozitivní vliv této podpůrné metody na klientovo vnímání sebe sama (1).

4.3 *Vyhodnocení dotazníku pro studenty Jihočeské univerzity (soubor č.1) – část určená studentům neznalým termínu canisterapie*

Graf 10 Rozdělení respondentů dle jejich názoru na význam termínu canisterapie, po přečtení zjednodušené definice – studenti neznali termínu canisterapie

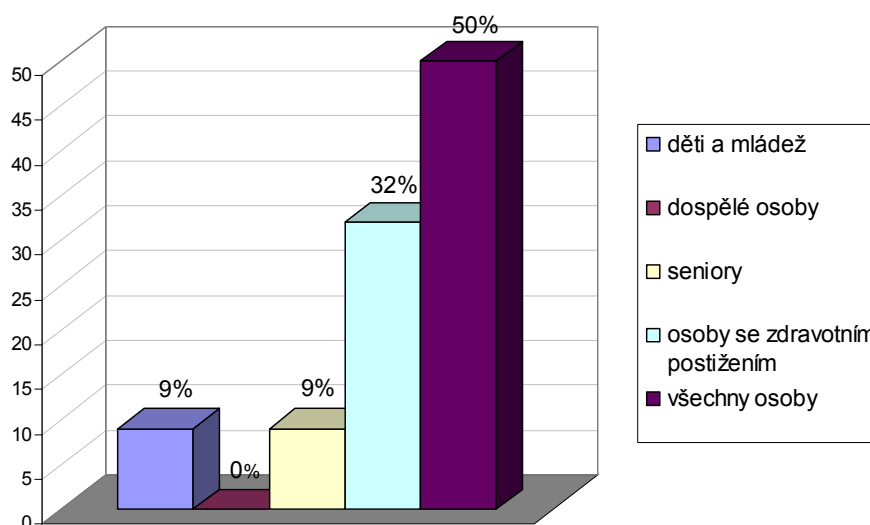

Zdroj: Vlastní výzkum

Po přečtení zjednodušené definice (canisterapii lze přeložit jako léčbu pomocí psa) 35 % (13) respondentů stále nevědělo, co si pod daným termínem mohou představit. 30 % (11) studentů uvedlo, že se jedná o pozitivní působení přítomnosti psa na zdraví člověka. 3 % (1) byla přesvědčena, že jde o metodu integrace osob s mentálním postižením. V 5 % (2) se dotázaní domnívali, že tato forma zooterapie slouží k urychlení a zvýšení efektivity léčby a stejný podíl respondentů (5 % - 2) uvedl, že se jedná o psy asistenční (speciálně vycvičené pro osoby se zdravotním postižením). 8 % (3) dotázaných vidí význam canisterapie ve zlepšení fyzického a psychického stavu

klienta. Ve 3 % (1) se studenti domnívají, že hlavním cílem canisterapie je získání důvěry klienta, pocitu bezpečí a lásky. Dále respondenti uvádějí zkvalitnění života osob s různým typem postižení (3 % - 1) a léčbu psychicky nemocných osob a traumat (8 % - 3).

Graf 11 Rozdělení respondentů dle jejich názoru, pro koho je canisterapie určena

Zdroj: Vlastní výzkum

50 % (22) dotázaných uvedlo, že tato podpurná metoda je určena všem osobám. Ve 32 % (14) studenti uváděli, že klienty canisterapie jsou osoby se zdravotním postižením. 9 % (4) respondentů bylo přesvědčeno, že tento druh zooterapie je určen seniorům a stejný podíl zaujímaly i děti a mládež.

Žádný z respondentů neuvedl kategorii dospělých osob.

Rozdělení studentů podle jejich názorů týkajících se nejvhodnější rasy psa pro canisterapii:

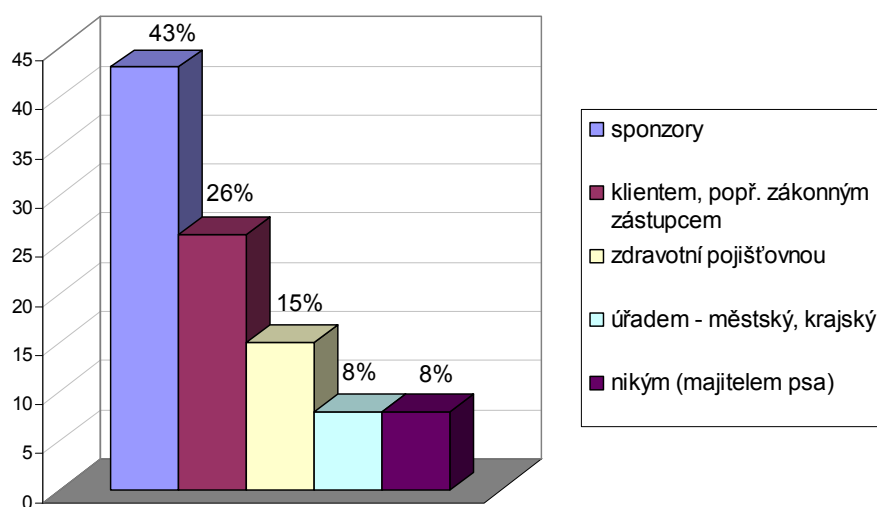
32 % (13) dotázaných bylo přesvědčeno, že na rase psa nezáleží. Dále respondenti uváděli již konkrétní rasy či vlastnosti psů – 12 % (5) studentů považuje za nejvhodnější

rasu psa labradora, podle 20 % (8) dotázaných je to retriever a 2 % (1) studentů zmínila rasu německého ovčáka.

5 % (2) dotázaných tvrdí, že pes určený pro canisterapii nesmí být tzv. „bojové“ rasy a 2 % (1) se myslí, že pro canisterapii nejsou vhodná lovecká plemena psů.

Zbývajících 27 % (11) respondentů neznalo na danou otázku odpověď.

Graf 12 Odpovědi studentů na otázku č. 4 – Odhadněte jakým způsobem je canisterapie financována?

Zdroj: Vlastní výzkum

43 % (31) studentů uvedlo, že canisterapii financují sponzoři a 26 % (19) dotázaných si myslí, že klienti, popřípadě jejich zákonní zástupci. V 15 % (11) respondenti uvedli, že tato podpůrná metoda je financována zdravotní pojišťovnou, 8 % (6) studentů si myslí, že úřadem a stejný podíl studentů je přesvědčen, že veškeré výdaje spojené s canisterapií si hradí majitel psa sám.

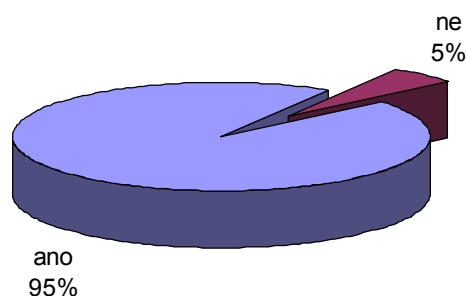

Rozdělení respondentů dle jejich názoru na zařazení canisterapie mezi sociální služby, tedy služby, které si klient zvolí a hradí sám:

Na otázku, zda by canisterapie měla být zařazena mezi sociální služby, 3 % (1) dotázaných odpověděla zcela ano. 16 % (6) by se spíše přiklonilo k možnosti zařazení této podpůrné metody do sociálních služeb. Ve 34 % (13) respondenti na danou otázku odpověděli, že by danou metodu do systému sociálních služeb spíše nezařadilo a 5 % (2) s touto možností zcela nesouhlasí.

Zbýlých 42 % (16) studentů na otázku neznalo odpověď.

Graf 13   **Odpovědi studentů na otázku č. 6 – Myslíte si, že pes, který vykonává canisterapii musí projít nějakou canisterapeutickou zkouškou či testováním?**

Zdroj: Vlastní výzkum

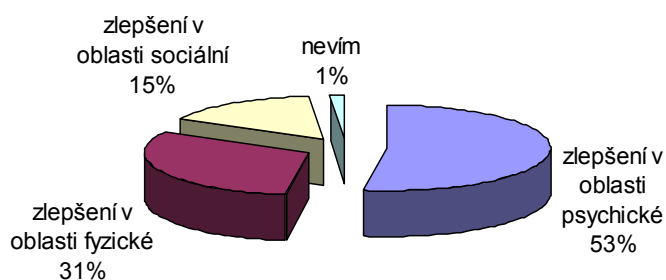
V 95 % (36) respondenti uvedli nutnost absolvování canisterapeutické zkoušky či testování psa a zbývajících 5 % (2) nepovažovalo tuto skutečnost za důležitou.

Rozdělení respondentů podle jejich názoru na vlastnosti canisterapeutického psa:

17 % (16) dotázaných za nejdůležitější vlastnost canisterapeutického psa považovalo poslušnost a stejný podíl respondentů (17 % - 16) kladl důraz na to, aby pes

byl hodný a milý. Pro 11 % (10) studentů uvedlo, že pes by měl být klidný. V 9 % (8) dotázaní zmínili, že pes by měl být vycvičen. 7 % (6) respondentů zdůraznilo přátelskou povahu psa, stejně tomu bylo i v případě přítulnosti psa (7 % - 6) a tvrzení, že pes nesmí být agresivní (7 % - 6). Zbývajících 25 % (24) studentů uvedlo jiné vlastnosti canisterapeutického psa. Konkrétně se jednalo o dobrý vztah psa k lidem (4), hravost (4), učenlivost (3) a oddanost a věrnost psa (3). Dále se respondenti zmínili o tom, že pes by měl být trpělivý (2) a společenský (2), kontaktní (1), obětavý (1), vyrovnaný (1), hezký (1) a něžný (1). V jednom případě byl zdůrazněn dobrý vztah psa k dětem (1).

Graf 14   **Odpovědi studentů na otázku č. 11 – co byste od canisterapie očekávali?**

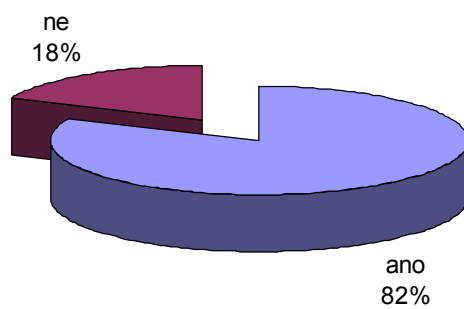

Zdroj: Vlastní výzkum

53 % (37) respondentů by od dané podpůrné metody očekávalo zlepšení v oblasti psychické, 31 % (22) zlepšení v oblasti fyzické a 15 % (11) studentů zdůrazňuje možnost zlepšení v oblasti sociální.

V 1 % (1) dotázaní neznají odpověď na otázku.

Graf 15   **Rozdělení respondentů podle jejich odpovědi na otázku č.12 –
Kdybyste měli možnost, chtěli byste canisterapii vidět osobně?**

Zdroj: Vlastní výzkum

82 % (31) studentů by danou podpůrnou metodu chtělo vidět osobně a 18 % (7) dotázaných o tuto možnost zájem nemá.

4.4 Vyhodnocení dotazníku pro vedení zařízení a odborný personál

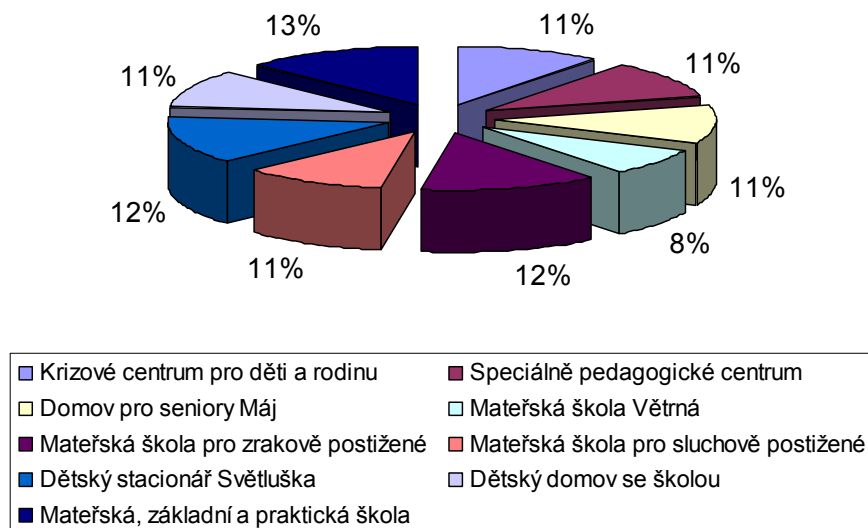
Rozdělení respondentů souboru č.2 podle věkových kategorií:

Rozdělení všech respondentů souboru č.2 (vedení zařízení a odborný personál) podle věkových kategorií bylo v poměru 10 respondentů (26 %) mezi 20 – 30 lety, 8 odborníků (21 %) v kategorii 31 – 40 let, 9 dotázaných (24 %) ve věku 41 – 50 let a zbývajících 11 respondentů (29 %) ve věkové kategorii 51 a více let.

Procentuální zastoupení žen a mužů ve výzkumném souboru č.2:

Respondenti souboru č.2 (vedení zařízení a odborný personál) byli v poměru 92 % (35) žen ku 8 % (3) mužů.

Graf 16 Rozdělení respondentů výzkumného souboru č.2 (vedení zařízení a odborný personál) dle vybraného zdravotně sociálního zařízení

Zdroj: Vlastní výzkum

11 % (4) respondentů bylo zaměstnanci Krizového centra pro děti a rodinu, stejný podíl respondentů (11 % - 4) pracoval ve Speciálně pedagogickém centru

v Riegrově ulici a v Domově pro seniory Máj (11% - 4). Z Mateřské školy Větrné odpovědělo 8 % (3) respondentů, 12 % (5) odborníků bylo z Mateřské školy pro zrakově postižené v Zachariášově ulici a stejný počet dotázaných odpověděl v Mateřské škole pro sluchově postižené v Riegrově ulici (12 % - 5). 11 % (4) dotázaných bylo z Dětského domova se školou Šindlovy Dvory, v Dětském stacionáři Světluška na dotazníky odpovědělo 12 % (5) respondentů a 13 % (5) odborníků pocházelo z Mateřské školy, Základní školy a Praktické školy se sídlem v ulici Štítného.

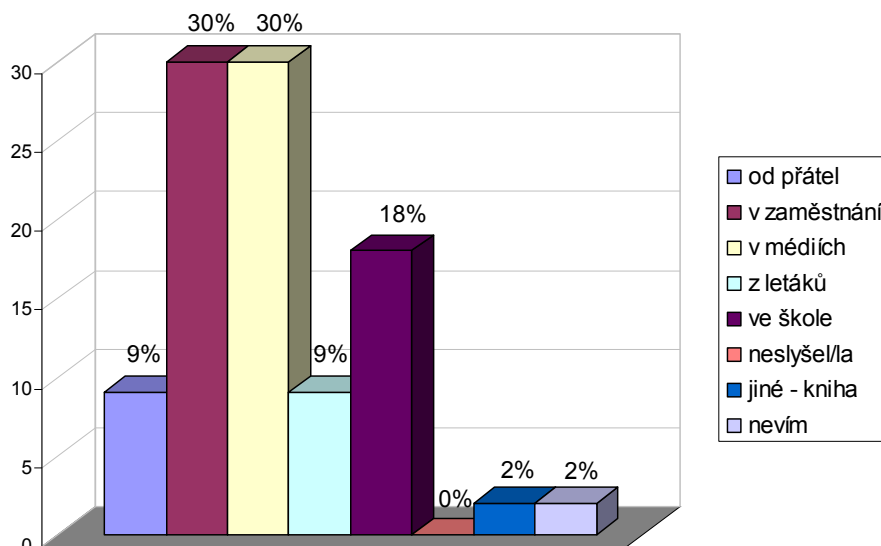
Rozdělení respondentů souboru č.2 podle nejvyššího dosaženého vzdělání:

26 % (10) dotázaných bylo absolventy středních škol, 71 % (27) odborníků vystudovalo vysokou školu a ve 3 % (1) se jednalo o jiné dosažené vzdělání. Žádný z respondentů neuvedl nižší vzdělání než výše uvedené.

Rozdělení respondentů dle jejich pracovního zařazení:

11 % (4) odborníků bylo na pozici vedení zařízení a management, ve 44 % (17) dotázaných se jednalo o speciální pedagogy či vychovatele a 4 (11 %) respondenti pracovali jako zdravotní sestry, či pečovatelé. Sociálních pracovníků bylo 13 % (5) všech dotázaných a v 8 % (3) se jednalo o odborníky na pozici psychologa, psychiatra či lékaře. Ostatní uváděli jiné pracovní zařazení (13 % - 5) – ve 3 případech šlo o učitelku mateřské školy, dále byl uveden asistent pedagoga (1) a odborný asistent (1). Nikdo z dotázaných nebyl zaměstnán jako fyzioterapeut či ergoterapeut.

Graf 17 Rozdělení respondentů výzkumného souboru č.2 (vedení zařízení a odborný personál) podle zdroje prvotních informací o canisterapii

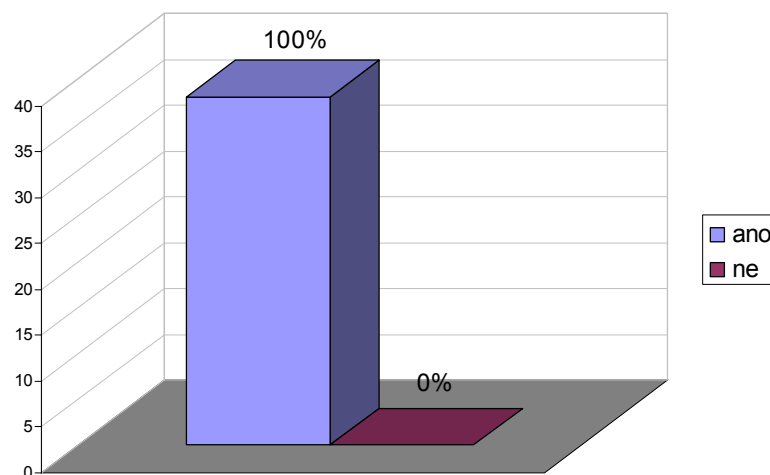

Zdroj: Vlastní výzkum

V 9 % (4) se odborníci o canisterapii poprvé dozvěděli od přátel, 30 % (13) respondentů tuto informaci získalo v zaměstnání a stejný podíl dotázaných se o tomto typu zooterapie dověděl v médiích. U 9 % (4) byly zdrojem informací letáky. Ve škole získalo prvotní informaci o této podpůrné metodě 18 % (8) dotázaných a ve 2 % (1) respondenti získali dané vědomosti v knize. Nenastal případ, že by respondenti z řad odborníků o canisterapii dosud neslyšeli.

Zbývající 2 % (1) odborníků neznala odpověď na danou otázku.

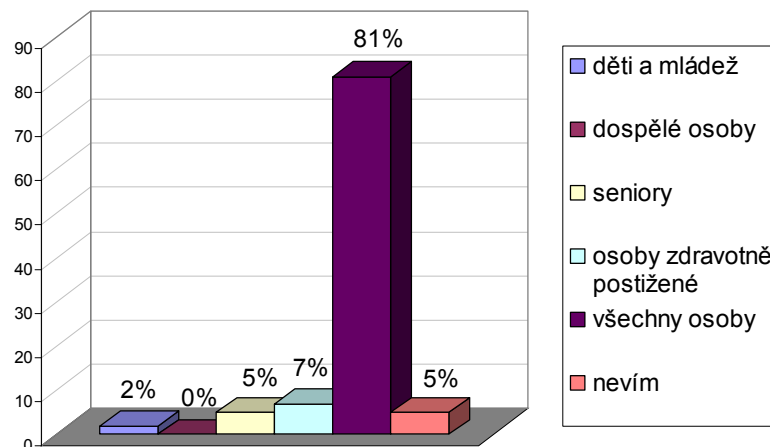
Graf 18   **Rozdělení respondentů výzkumného souboru č.2 (vedení zařízení a odborný personál) dle znalosti termínu canisterapie**

Zdroj: Vlastní výzkum

Všichni respondenti výzkumného souboru č.2 (100 % - 38) termín canisterapie a jeho význam znali.

Graf 19   **Rozdělení respondentů dle jejich názoru, pro koho je canisterapie určena**

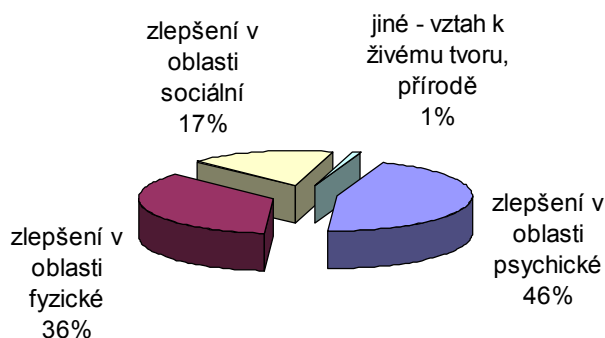
Zdroj: Vlastní výzkum

81 % (33) odborníků bylo přesvědčeno, že canisterapie je určena pro všechny osoby. V 7 % (3) dotázaní uvedli osoby se zdravotním postižením. 5 % (2) respondentů zdůraznilo, že klienty této podpůrné metody jsou senioři a 2 % (1) zaměstnanců zvolila děti a mládež.

Zbývajících 5 % (2) z řad personálu na danou otázku neznalo odpověď.

Graf 20 Odpovědi odborníků na otázku č. 8 – Co byste od canisterapie očekávali?

Zdroj: Vlastní výzkum

46 % (37) respondentů vidí přínos canisterapie v oblasti psychické, 36 % (29) se zmiňuje o zlepšení v oblasti fyzické a pro 17 % (14) je tato podpůrná metoda významná v oblasti sociální. 1 % (1) odborníků uvádí, že canisterapie napomáhá k vytvoření vztahu klienta k živému tvoru a přírodě.

Rozdělení respondentů z hlediska osobní účasti při canisterapii:

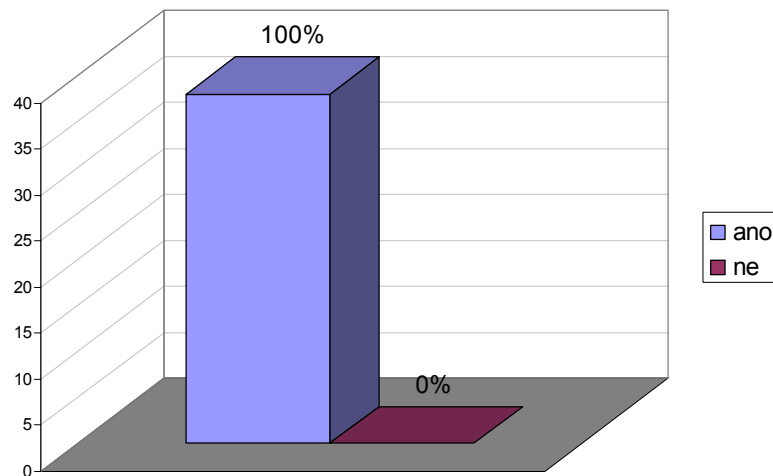
84 % (32) dotázaných se canisterapie účastnilo a zbývajících 16 % (6) se dané podpůrné metody nikdy neúčastnilo.

Rozdělení respondentů, kteří se canisterapie účastnili, podle jejich role při canisterapii:

19 % (6) respondentů se canisterapie účastnilo jako odborný personál, popřípadě kontaktní osoba a zbývajících 81 % (26) dotázaných bylo nezúčastněnými pozorovateli tohoto typu zooterapie.

Nenastal případ, kdy by se podpůrné metody účastnil současně canisterapeut a odborník v jedné osobě.

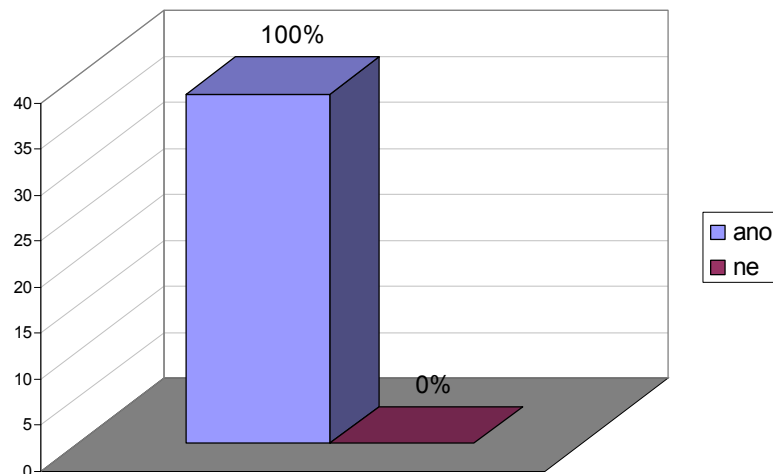
Graf 21   **Odpovědi respondentů na otázku č. 11 – Je k výkonu canisterapie nutné nějaké vzdělání v oblasti teoretické či praktické?**

Zdroj: Vlastní výzkum

100 % (38) odborníků uvedlo, že k výkonu canisterapie je nutné vzdělání v oblasti teoretické či praktické.

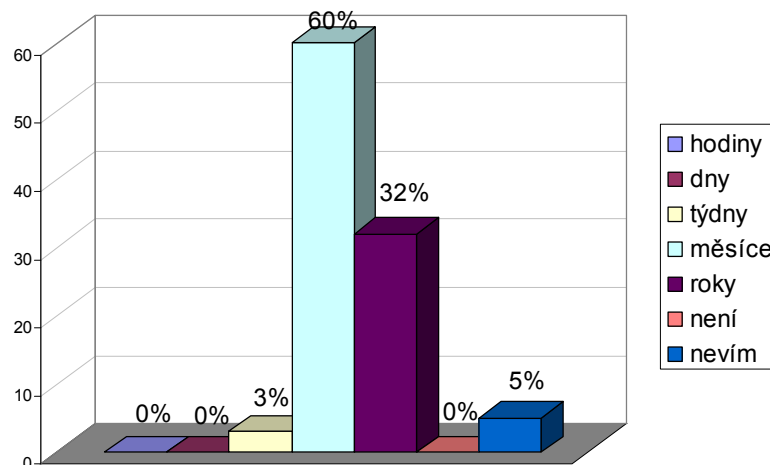
Graf 22   **Odpovědi respondentů na otázku č. 12 – Musí být prozkoušený a otestovaný pes, který vykonává canisterapii?**

Zdroj: Vlastní výzkum

100 % (38) odborníků zdůraznilo nutnost testování a prozkoušení canisterapeutického psa.

Graf 23 Názory dotázaných na délku přípravy canisterapeutického týmu (psovoda a psa)

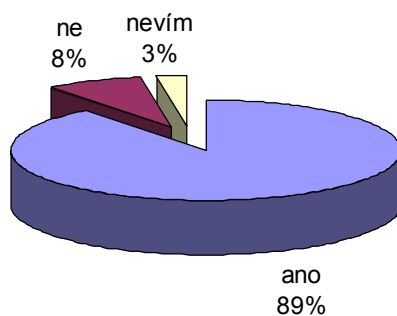

Zdroj: Vlastní výzkum

60 % (23) respondentů uvedlo, že příprava canisterapeutických týmů trvá měsíce, ve 32 % (12) dotázaní uvedli roky a 3 % (1) se domnívají, že daná příprava trvá týdny. Žádné jiné možnosti respondenti neuvedli.

Zbývajících 5 % (2) na danou otázku neznalo odpověď.

Graf 24 Rozdělení respondentů dle jejich odpovědí na otázku č. 14 – Myslíte se, že by měl canisterapeutický tým (psovod a pes) pracovat pod záštitou nějaké zooterapeutické organizace?

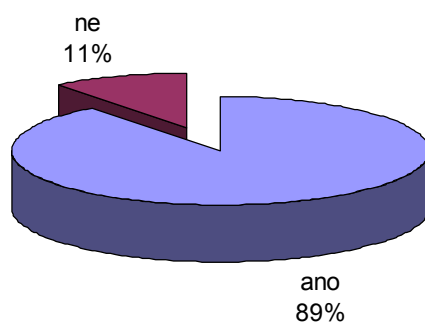
Zdroj: Vlastní výzkum

V 89 % (34) se respondenti shodli, že by canisterapeutický tým měl pracovat pod záštitou nějaké zooterapeutické organizace, 8 % (3) danou skutečnost nepovažuje za podstatnou a zbývající 3 % (1) dotázaných nezná odpověď na tuto otázku.

Rozdělení odborníků dle odpovědi na otázku, zda zařízení, ve kterém pracují spolupracuje na realizaci canisterapie:

84 % (32) dotázaných uvedlo, že zařízení, ve kterém pracují, na realizaci canisterapie spolupracuje a zbývajících 16 % (6) uvedlo, že v případě jejich zařízení tomu tak není.

Graf 25 Názory dotázaných na nutnost pravidelných návštěv při praktikování canisterapie

Zdroj: Vlastní výzkum

89 % (34) dotázaných se domnívá, že je důležitá pravidelnost návštěv při praktikování canisterapie a zbývajících 11 % (4) tuto skutečnost nepovažuje za nutnou.

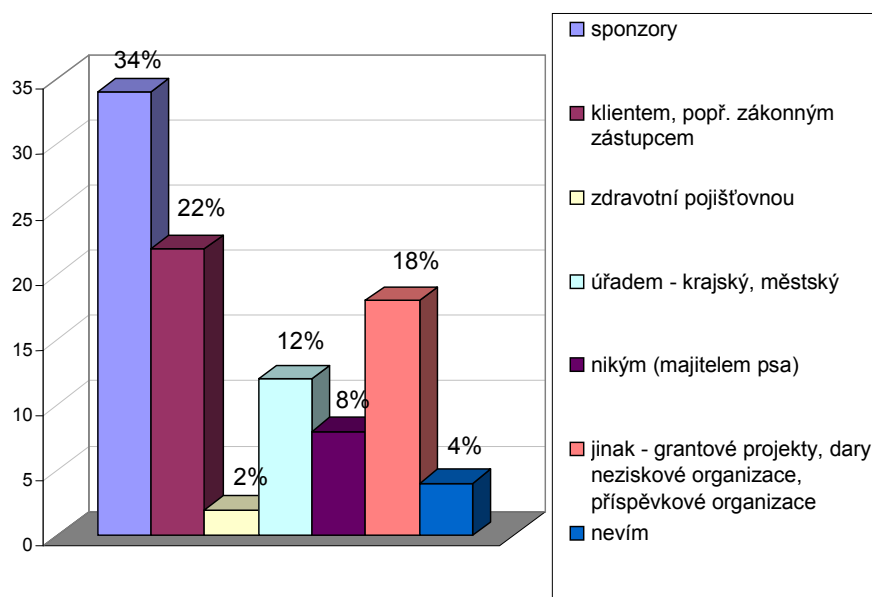
Odpovědi odborníků na otázku č. 17 – Pociťujete nějaké zlepšení stavu klienta vlivem canisterapie?

63 % (24) respondentů uvedlo, že pociťují zlepšení stavu klienta vlivem canisterapie, u 3 % (1) zaměstnanců tato skutečnost nenastala a zbývajících 34 % (13) dotázaných není v kontaktu s daným klientem.

Odpovědi respondentů, kteří pociťují nějaké zlepšení stavu klienta vlivem canisterapie, na otázku, kde (v jaké oblasti) k danému zlepšení došlo, popřípadě k jakému zlepšení konkrétně došlo.

34 % (20) dotázaných pociťuje zlepšení stavu klienta v oblasti psychického zdraví, 26 % (15) respondentů uvádí oblast zdraví fyzického a 37 % (21) zdůrazňuje oblast sociální. Dále jsou ve 2 % uvedeny oblasti jiné – částečná náprava tělesného postižení (1) a rozvoj řeči (1).

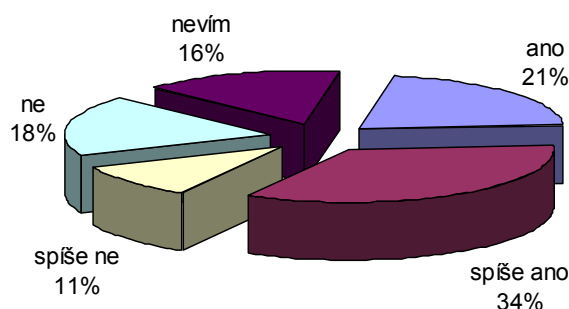
Graf 26 Odpovědi odborníků na otázku č. 19 – Jakým způsobem je canisterapie financována?

Zdroj: Vlastní výzkum

34 % (16) respondentů uvedlo, že canisterapie je financována sponzory, ve 22 % (11) byl uveden klient, popřípadě jeho zákonný zástupce, 2 % (1) dotázaných zmínila zdravotní pojišťovnu, 12 % (6) je přesvědčeno, že danou podpůrnou metodu hradí úřady (městské, krajské) 8 % (4) si myslí, že náklady spojené s canisterapií hradí majitel psa a z 18 % (9) byly uvedeny možnosti jiné – grantové projekty, dary, neziskové organizace a příspěvkové organizace. Zbývající 4 % (2) dotázaných na danou otázku neznala odpověď.

Graf 27 Rozdělení dotázaných dle jejich názoru na zařazení canisterapie mezi sociální služby, tedy služby, které si klient zvolí a hradí sám

Zdroj: Vlastní výzkum

21% (8) odborníků by canisterapii zařadilo mezi sociální služby a ve 34 % (13) by se dotázaní k této možnosti spíše přiklonili. V 11 % (4) by respondenti tuto variantu spíše nezvolili. 18 % (7) odborníků s možností zařazení této podpůrné metody do systému sociálních služeb zcela nesouhlasí.

Ve zbývajících 16 % (6) neznali dotázaní odpověď na otázku.

Rozdělení odborníků podle jejich názoru na vlastnosti canisterapeutického psa:

17 % (19) respondentů se shodlo na tom, že pes by měl být trpělivý. 16 % (17) dotázaných uvedlo jako nejdůležitější vlastnost psa poslušnost a stejný podíl uvedl, že pes by měl být klidný (16% -16). 9 % (9) odborníků zdůraznilo, že pes by měl být přátelský a 4 % (4) pak, že by měl být milý a hodný. Respondenti dále uvedli jako stěžejní vlastnost daného psa lásku k lidem 3 % (3), vstřícnost k lidem 3 % (3), vycvičenost 3 % (3) a přítulnost psa 3 % (3). Dále dotázaní uvedli, že pes by měl být kontaktní (2 % - 2), společenský 2 % (2), měl by být osobnost a mít vysoké sebevědomí (2 % - 2) a nesmí být agresivní (2 % - 2). Odborníci ve 12 % (12) uvedli

další vlastnosti psa (psovi nesmí vadit tahání za různé části těla, pes by měl být velký, čistý, hravý, ovladatelný, citlivý, spolehlivý, učenlivý, empatický, statečný a komunikativní).

Zbývajících 6 % (6) dotázaných neznalo odpověď na danou otázku.

5 Diskuze

Úvodem bych chtěla upozornit na skutečnost, že doposud nevznikla práce zaměřená na zjištění informovanosti o problematice canisterapie v Českých Budějovicích.

Zdrojem informací byly publikace týkající se canisterapie a kynologie, sborníky z konferencí o zooterapii a internetové portály jednotlivých organizací zabývajících se canisterapií.

Při psaní teoretické části bakalářské práce jsem se setkala s nedostatkem podkladů týkajících se dané problematiky. V průběhu zpracování výzkumné části bakalářské práce jsem využila znalosti získané při výcvikovém kurzu canisterapeutických týmů a kynologickém kurzu. Dále jsem využila zkušenosti z vlastní téměř tříleté canisterapeutické praxe a mnoholeté kynologické praxe.

K vymezení terminologie a komplexnímu pochopení zooterapie, respektive canisterapie významnou měrou přispělo vydání první ucelené publikace Zooterapie ve světle objektivních poznatků. Zmíněnou knihu vydalo nakladatelství DONA za spolupráce Zdravotně sociální fakulty Jihočeské univerzity v roce 2007 a editorem byl současný děkan Zdravotně sociální fakulty Prof. MUDr. Miloš Velemínský. Při realizaci výzkumného procesu jsem narazila na několik problematických oblastí, týkajících se zejména nejednotnosti terminologie ve starších pramenech zabývajících se canisterapií.

Lze zkonstatovat, že informace získané od respondentů postačily k naplnění cíle výzkumu. Přesto je třeba uvědomit si, že získané výsledky pouze demonstrují aktuální situaci.

Většina dotázaných poprvé slyšela o canisterapii v rámci výuky, popřípadě v zaměstnání, důležitou roli v informovanosti respondentů sehrála i média (Dotazník určený pro studenty I.část - ot. č.6 a Dotazník určený odborníkům – ot. č.5).

Nejčastěji uváděným zdrojem informací o canisterapii byla v případě studentů škola (32 % všech studentů). Respondenti z řad studentů jsou posluchači presenčního

studia na vybraných fakultách Jihočeské univerzity. Na Zdravotně sociální fakultě probíhá výuka volitelného předmětu zooterapie, kterou však mohou absolvovat všichni studenti Jihočeské univerzity. Současně zde existuje Centrum canisterapie realizující dobrovolnický program pro studenty Jihočeské univerzity (Zdravotně sociální fakulta, 2008).

U odborného personálu bylo nejvíce procentuálně zastoupeným zdrojem informací jednak jejich zaměstnání (30 % všech odborníků), a dále pak média (30 % všech dotázaných). Roli nepochybně sehrálo docházení či návštěvy canisterapeutických týmů ve vybraných zařízeních. V začátku canisterapeutického procesu, nebo v rámci jednorázových akcí si mimo jiné klademe za cíl informovat o canisterapii a jejích podmínkách odborný personál, což v praxi provádíme prostřednictvím přednášek a rozdáváním informačních letáků.

Jak již bylo zmíněno, v informovanosti odborného personálu sehrála i média podstatnou roli (30 % všech zaměstnanců). V případě studentů byla média uvedena ve 24 % všech dotázaných. Vliv médií je zde nevyvratitelný, a jak uvádí Tichá (2007f), canisterapie bývá občas námětem televizních a rozhlasových reportáží.

U studentů, kteří absolvovali volitelný předmět canisterapie je vyšší pravděpodobnost, že se stanou dobrovolníky programu canisterapie (Dotazník určený pro studenty I.část - ot. č.4 a 5).

Procentuální zastoupení všech studentů, kteří absolvovali volitelný předmět zooterapie, a studentů, jenž jsou dobrovolníky v programu canisterapie bylo v obou případech 18 % (23) z celkového počtu studentů. Lze usuzovat, že u studentů, kteří absolvovali daný volitelný předmět, je vyšší pravděpodobnost, že se stanou dobrovolníky programu canisterapie.

Téměř tři čtvrtiny studentů a všichni respondenti z řad odborného personálu termín canisterapie a jeho význam znali. Studenti neznali tohoto termínu nejčastěji uváděli výklady totožné s již existujícími definicemi canisterapie (Dotazník určený pro studenty I.část - ot.č.7 a III. část – ot.č.1, Dotazník určený odborníkům – ot.č.6).

Termín canisterapie a jeho význam znalo 70 % z celkového počtu studentů, a dále 100 % odborného personálu, což jistě souvisí s výše zjištěným. Prakticky všichni dotázaní znali canisterapie (studenti a odborný personál) při vysvětlení termínu použili jeho volný překlad. Termín je složen ze dvou slov: canis (latinsky pes) a terapie (léčba, řeckého původu) (Eisertová, 2007b). Dále tito respondenti uváděli výklad Galajdové (1999), tedy že canisterapie je způsob terapie, který využívá pozitivního působení psa na zdraví člověka.

30 % studentů, kteří daný termín neznali, byla nabídnuta zjednodušená definice canisterapie (léčba pomocí psa). Po jejím přečtení se měli vyjádřit, co si pod termínem představují, přičemž 65 % těchto studentů vyjádřilo svůj názor. Zajímavé je, že 30 % těchto respondentů si myslelo, že canisterapie je pozitivní působení přítomnosti psa na zdraví člověka, což odpovídá výše uvedené definici Galajdové (1999).

(Pozn. vzhledem ke skutečnosti, že všichni respondenti z řad odborného personálu termín canisterapie znali, nebyla vyhodnocena část dotazníku určená odborníkům neznalým termín canisterapie).

Studenti, kteří termín canisterapie znali, odborníci ze zařízení i studenti, kteří daný termín neznali, uváděli nejčastěji, že tato podpůrná metoda je určena všem osobám (Dotazník pro studenty II. část – ot.č.8 a III. část – ot.č.2, Dotazník určený odborníkům – ot.č.7).

Studenti, kteří termín canisterapie znali, nejčastěji uváděli, že canisterapie je určena všem osobám (55 %). Téměř shodného výsledku bylo dosaženo i v případě studentů, kteří termín canisterapie neznali (50 %). Rovněž personál v převážné většině (81 %) volil danou odpověď. Tuto skutečnost potvrzuje Mojžíšová (2004), která uvádí, že canisterapie slouží k podpoře psychosociálního zdraví lidí všech věkových kategorií. Také Novotná a Zourková (2004) uvádějí, že canisterapii může využít téměř každý klient jakéhokoli věku. Zbývajících 5 % (2) z řad personálu na danou otázku neznalo odpověď.

Studenti znali i neznali termínu canisterapie a odborníci ze zařízení nejčastěji uváděli, že by od canisterapie očekávali zlepšení v oblasti psychické (Dotazník určený studentům II.část – ot.č.18 a III.část – ot.č.10, Dotazník pro odborníky – ot.č.8).

Studenti, kteří termín canisterapie znali, nejčastěji uváděli, že by od této podpůrné metody očekávali zlepšení v oblasti psychické (42 %). Studenti neznali termínu odpovídali stejně (53 %). Rovněž odborníci preferovali tuto možnost (46 %). Danou skutečnost potvrzuje Galajdová (1999) a prezentuje canisterapii zejména jako podpůrnou psychoterapeutickou metodu.

Většina studentů, kteří termín canisterapie dosud neznali, by se chtěla zúčastnit tohoto typu zooterapie (Dotazník určený studentům III.část – ot.č.12).

82 % studentů neznalých termínu uvedlo, že pokud by se nabízela možnost, chtěli by canisterapii vidět osobně.

Z výše uvedeného vyplývá, že informovanost o problematice canisterapie v Českých Budějovicích nízká není. Respondenti mají konkrétní představu o podpůrné metodě. Potvrdilo se, že canisterapie postupně získává mezi laickou i odbornou veřejností své místo a prestiž. Respondenti, kteří o ní doposud neslyšeli, projeví velký zájem o možnost jejího shlednutí v praxi. Hypotéza I. byla vyvrácena.

Nejčastější odpověď na otázku, jaká rasa psa je pro canisterapii nejvhodnější, byla - na rase nezáleží (Dotazník určený studentům II.část – ot.č.11 a III.část – ot.č.3).

Studenti, kteří věděli, co termín canisterapie znamená, ve svých odpovědích nejčastěji uváděli, že při výběru psa určeného pro tuto podpůrnou metodu na rase nezáleží (40 %). Stejně tomu bylo i v případě studentů neznalých daný termín (32 %). Jejich odpověď koresponduje s většinou pramenů, nicméně existují organizace zabývající se testováním a výběrem psů vhodných pro canisterapii, které s tímto názorem nesouhlasí a naopak kladou důraz na výběr správného plemene (Svobodová, 2003).

Někteří respondenti neznali na danou otázku odpověď (studenti znali termínu canisterapie ve 27 % a studenti, kteří termín neznali v 11 %).

Objevily se i názory, že pro canisterapii nejsou vhodné tzv. „bojové“ rasy psů (2 % studentů znalých termínu canisterapie a 5 % studentů neznalých daného termínu). Zde se bohužel potvrdil negativní vliv médií, která o těchto plemenech hovoří zejména v souvislosti s napadením člověka a nevyzdvihují jeho pozitivní vlastnosti. Paradoxně existuje mnohem více plemen daleko útočnějších, a tím nebezpečnějších, než tzv. plemena „bojová“ (Petrusová, 1996).

Studenti, kteří termín canisterapie neznají ve 2 % uváděli jako nevhodná lovecká plemena psů, což svědčí spíše o neznalosti dané problematiky.

(Viz. Příloha č. 3)

Na otázku, zda by canisterapie měla být zařazená mezi sociální služby, tedy služby které si klient zvolí a hradí sám, respondenti z řad odborného personálu nejčastěji odpovídali, že by tuto možnost spíše zvolili (38 %) a shodně odpovídali i studenti znali termínu canisterapie (34 %). Studenti, kteří termín canisterapie neznají ve většině případů odpověď neznali (42 %) (Dotazník pro studenty II. část – ot.č.13 a III. část – ot.č.5, Dotazník určený personálu – ot.č.20).

Se zařazením canisterapie mezi sociální služby souhlasilo 21 % odborníků, 18 % studentů znalých termín canisterapie a 3 % studentů, kteří termín neznají.

34 % dotázaných z řad odborníků, 38 % studentů, kteří termín canisterapie znají a 16 % studentů neznalých termínu s možností zařazení canisterapie do systému sociálních služeb spíše souhlasilo.

S touto variantou spíše nesouhlasilo 11 % odborného personálu, 22 % studentů znalých termínu canisterapie a 34 % studentů, kteří tento termín neznají.

Zcela nesouhlasilo 18 % odborníků, 10 % studentů, kteří věděli, co termín canisterapie znamená a 5 % studentů, kteří to nevěděli.

Většina studentů znalých daného termínu a odborníků by zařadila canisterapii do systému sociálních služeb. V současnosti vzrůstá tendence k profesionalizaci canisterapie a k jejímu začlenění mezi sociální služby (Eisertová, Tichá, 2007).

Naopak studenti, kteří termín canisterapie neznali, by tuto možnost nevolili. Vzhledem k tomu, že tito respondenti ve 42 % na danou otázku odpověděli – nevím, svědčí to o neznalosti dané problematiky.

Většina dotázaných se shodla na nutnosti testování či prozkoušení canisterapeutického psa (Dotazník určený pro studenty II. část – ot.č.14 a III. část ot.č.6, Dotazník pro odborníky – ot.č.12).

Studenti znali termínu canisterapie (98 %) a studenti, kteří tento termín neznali (95 %) jsou přesvědčeni, že canisterapeutický pes musí projít testováním, či canisterapeutickou zkouškou. Odborný personál tuto skutečnost zdůraznil ve 100 %. Pouze 1 % studentů znalých canisterapie a 5 % studentů, kteří neznali daný termín nepovažovalo tuto skutečnost za důležitou.

Většina respondentů uvádí, že canisterapeutický pes by měl být poslušný, trpělivý, klidný a milý, popřípadě hodný. Zmíněné vlastnosti považují respondenti v případě psa, určeného pro tuto podpůrnou metodu, za nejdůležitější (Dotazník pro studenty II. část – ot.č.15 a III.část – ot.č.7, Dotazník pro odborníky – ot.č.21).

17 % studentů znalých termínu canisterapie nejčastěji uvádělo, že pes by měl být poslušný, dále byli přesvědčeni, že by měl být klidný (14 %) a hodný (11%). Studenti, kteří termín canisterapie neznají také odpověděli poslušnost psa (17 %) a dále uvedli, že pes by měl být milý, popřípadě hodný (17 %) a klidný (11 %). Odborníci nejčastěji zmiňovali trpělivost psa (17 %), poté poslušnost (16 %) a klidnost psa (16 %).

Prakticky všichni dotázaní uvedli pravdivé odpovědi. Z nejpodstatnějších vlastností však uváděli pouze ovladatelnost, respektive poslušnost a kladný vztah k lidem. Minimum respondentů kladlo důraz například na zdravotní stav a vzhled psa, neagresivní povahu a na to, že pes by měl být zvyklý na různé situace a prostředí. Pro canisterapii je nezbytné, aby pes byl naprosto zdravý a v dobré fyzické i psychické kondici (Fischer, 2003). Praktikování canisterapie musí psovi přinášet radost a potěšení (Matějček, 2007).

Na základě zjištěných dat je patrné, že respondenti podmínky pro praktikování canisterapie znají. V informovanosti respondentů však existují drobné nedostatky týkající se například výběru psa pro canisterapii. Hypotéza II. byla vyvrácena.

Všichni respondenti z řad odborníků uvedli, že k výkonu canisterapie je nutné vzdělání v oblasti teoretické i praktické a také se shodli na potřebě testování a absolvování canisterapeutických zkoušek u psa. Dotázaní nejčastěji odpovídali, že příprava canisterapeutických týmů trvá měsíce (60 %). Odborníci se také ve většině případů shodli, že canisterapeutický tým by měl pracovat pod záštitou nějaké zooterapeutické organizace (89 %) a stejný podíl uvedl, že považuje za důležitou pravidelnost v docházení canisterapeutických týmů. (Dotazník určený odbornému personálu – ot.č.11,12,13,14,16).

100 % respondentů z řad odborného personálu (příjemci canisterapie) uvedlo, že k výkonu canisterapie je nutné vzdělání v oblasti teoretické či praktické.

Všichni dotázaní z řad odborného personálu (100 %) také zdůraznili potřebu testování a prozkoušení canisterapeutického psa.

Odborníci se nejčastěji domnívali, že příprava canisterapeutických týmů trvá měsíce (60 %), dále uváděli roky (32 %) a týdny (3 %). Nižší časový údaj (hodiny, dny) neuvedli.

Většina dotázaných (89 %) se shodla na názoru, že canisterapeutický tým by měl pracovat pod záštitou nějaké zooterapeutické organizace.

89 % dotázaných považuje za důležitou pravidelnost návštěv při praktikování canisterapie.

Faktem je, že jednotlivé organizace, zabývající se canisterapií, mají značně rozdílné požadavky na vzdělávání canisterapeutických týmů, testování psů a vzdělávání psovodů. Délka přípravy se pohybuje v různých organizacích od několika hodin po několik dnů, popřípadě týdnů (Kalinová, 2003b).

V souvislosti s výše zjištěným je možné soudit, že příjemci canisterapie, respektive respondenti z řad odborného personálu, mají informace o poskytovatelích

*canisterapie. Nicméně se vyskytly oblasti, ve kterých mají dotázaní drobné nedostatky.
Hypotézu III. lze vyvrátit.*

6 Závěr

Cílem práce bylo zhodnocení informovanosti o problematice canisterapie u odborné a laické veřejnosti v Českých Budějovicích. Cíl práce byl splněn, při vyhodnocení výsledků jsem získala přínosné informace. Výzkumem byly ověřovány tyto hypotézy:

Hypotéza I.: V Českých Budějovicích je nízká informovanost o problematice canisterapie.

Hypotéza II.: Respondenti neznají podmínky pro praktikování canisterapie.

Hypotéza III.: Příjemci canisterapie nemají informace o poskytovatelích canisterapie.

Hypotéza I. byla vyvrácena. Informovanost o problematice canisterapie v Českých Budějovicích nízká není. Převážná většina dotázaných termín canisterapie a jeho význam zná.

Hypotéza II. byla výzkumem rovněž vyvrácena. Respondenti podmínky praktikování této podpůrné metody znají.

Hypotéza III. byla na základě zjištěných výsledků také vyvrácena. Příjemci canisterapie, respektive respondenti z řad vedení zařízení a odborného personálu, mají informace o poskytovatelích canisterapie.

Vzhledem k tomu, že výzkum týkající se povědomí o problematice canisterapie v Českých Budějovicích dosud realizován nebyl, přinesla studie úplně nové informace. Získané výsledky je možné použít jako podklad k výzkumným záměrům v této oblasti. Práce má také sloužit jako informační a studijní materiál začínajícím i profesionálním canisterapeutickým týmům, kterým může pomoci rozvinout jejich dosavadní pozici a zkvalitnit přístup ke canisterapii. Z hlediska praktického uchopení těchto výsledků vznikl impuls zaměřit se u odborné i laické veřejnosti na zvýšení informovanosti o podmínkách praktikování canisterapie například formou přednášek, vytvořením publikací či letáků apod.

V rámci diplomové práce by bylo vhodné rozšířit výzkum na širší laickou veřejnost (nejen na studenty), například ve vybraných městech Českobudějovického kraje, a vypracovat obsáhlejší dotazník.

7 Seznam použité literatury

1. Asociace odpovědného vztahu k malým zvířatům. Internetové stránky organizace. [online] [cit. 2008-03-08]. Dostupné z URL: <<http://www.aovz.cz>>.
2. CANISTERAPEUTICKÁ ASOCIACE In DVOŘÁKOVÁ, M. (2006): *Využití canisterapie při edukaci jedinců*. Bakalářská práce. Brno: Masarykova univerzita. 36 s.
3. Canisterapeutické sdružení Jižní Morava. Internetové stránky organizace. [online] [cit. 2008-04-20]. Dostupné z URL: <<http://canisterapie.mendelu.cz>>.
4. Canisterapie. Internetové stránky. [online] [cit. 2008-03-08]. Dostupné z URL: <<http://www.canisterapie.info>>.
5. Canisterapeutický svaz CANTES. Internetové stránky organizace. [online] [cit. 2008-02-20]. Dostupné z URL: <<http://www.cantespolicka.info>>.
6. CZ-pes - stránky plné psů. [online] [cit. 2008-02-24]. Dostupné z URL: <<http://www.cz-pes.cz>> .
7. ČERVENÁ, A. in GRUBAUEROVÁ, H. (2007): *Canisterapie*. Bakalářská práce. Brno: Masarykova univerzita. Pedagogická fakulta. 70 s.
8. DAUŠOVÁ, Z. (2003): Výcvik psích asistentů pro vozíčkáře, nevidomé, epileptiky, neslyšící, atd. In *Mezinárodní seminář o zooterapiích. Sborník příspěvků*. Brno: Sdružení Filia, s.71 – 74.
9. DISMAN, M. (2000): *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele*. 3 vyd. Praha: Karolinum. 374 s. ISBN 80-246-0139-7

10. EISERTO VÁ, J. (2003): Činnost canisterapeutického sdružení Hafík - výcvik. In *Mezinárodní seminář o zooterapiích. Sborník příspěvků*. Brno: Sdružení Filia, s.63-64.
11. EISERTO VÁ, J. (2007a): *Informační brožura*. České Budějovice: Zdravotně sociální fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. 24 s.
12. EISERTO VÁ, J. (2007b): Canisterapie – terminologie. In *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. Kolektiv autorů. 1.vyd. České Budějovice: Dona. 335 s. ISBN 978-80-7322-109-6
13. EISERTO VÁ, J.– KALINOVÁ. V. (2005): Normy praxe Výcvikového canisterapeutického sdružení Hafík. In *Mezinárodní seminář o zooterapiích: Tvorba norem praxe I. Sborník příspěvků*. Brno: Sdružení Filia, s.22-25. ISBN 80-239-5863-1.
14. EISERTO VÁ, J. – TICHÁ, V.(2007): Příprava canisterapeutického týmu na praktikování canisterapie, výběr vhodného nasazení. In *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. Kolektiv autorů. 1.vyd. České Budějovice: Dona. 335 s. ISBN 978-80-7322-109-6
15. European Society for Animal Assisted Therapy. Internetové stránky organizace. [online] [cit. 2008-03-08]. Dostupné z URL: < <http://www.esaat.org/>>.
16. FEJKUSOVÁ, H. - MIČULKOVÁ, O. (2005): Canisterapie a aktivity se psem. In *Mezinárodní seminář o zooterapiích: Tvorba norem praxe I. Sborník příspěvků*. Brno: Sdružení Filia, s.42-44. ISBN 80-239-5863-1.
17. FISCHER, A. (2003): Zvířata jako ko-terapeuti (pes). In *Mezinárodní seminář o zooterapiích. Sborník příspěvků*. Brno: Sdružení Filia, s.32 – 37.

18. FISCHER-FINZELBERG, G., A.(2001): Rozvoj canisterapie v Německu (aneb o práci spolku „MuT“). In *Pravda o zooterapii : sborník příspěvků z celostátní konference pořádané dne 5.12.2000 v Hluboké nad Vltavou*.1.vydání. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta, s.14-17. ISBN 80-7040-486-8
19. FREEMAN-MOLOVÁ, M. (2005): Tvorba norem praxe a její definice. In *Mezinárodní seminář o zooterapiích: Tvorba norem praxe I. Sborník příspěvků*. Brno: Sdružení Filia, s.10-17. ISBN 80-239-5863-1
20. FREEMAN, M.(2007): Terminologie v zooterapii. In *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. Kolektiv autorů. 1.vyd. České Budějovice: Dona. 335 s. ISBN 978-80-7322-109-6
21. FRYČKOVÁ, I. (2004): AAA/AAT v Zoologické zahradě Děčín – Pastýřská stěna. In Sborník ze dvou celostátních seminářů AAA a AAT konaných dne 25. a 26.9. v Mladé Boleslavi: Děti potřebují zvířata, Zvíře a senior. Nezávislý chovatelský klub.
22. GALAJDOVÁ, L. (1999): Pes lékařem lidské duše: aneb Canisterapie. 1.vyd. Praha: Grada Publishing. 160 s. ISBN 3-426-84035-9
23. Handicap help Liberec ČR. Internetové stránky organizace. [online]. [cit. 2007-04-20]. Dostupné z URL: <<http://handicap-hepl.liberec.net>>.
24. Helppes. Internetové stránky organizace. [online] [cit. 2008-02-15]. Dostupné z URL: <<http://www.helppes.cz/>> .

25. HYPŠOVÁ, D. (2004): Metodika felinoterapie, respektive Návštěvní služby včetně loutkových pohádek se živými zvířaty. In *Mezinárodní seminář o zooterapiích k tvorbě metodiky. Sborník příspěvků*. Brno: Sdružení Filia, s.51-59. ISBN 80-239-3591-7
26. International Association of Human-Animal Interaction Organizations. Internetové stránky organizace. [online] [cit. 2008-04-08]. Dostupné z URL: <<http://www.iahaio.org>>
27. JANKOVSKÝ, J. (2006): *Ucelená rehabilitace dětí s tělesným a kombinovaným postižením: somatopedická a psychologická hlediska*. 2. vyd. Praha: Triton. 173 s. ISBN 80-7254-730-5
28. KALINOVÁ, V.(2003a): Zhodnocení víkendových rekondičních pobytů dětí se zaměřením na zooterapii. In *Pravda o zooterapii : sborník příspěvků ze dvou celostátních konferencí pořádaných dne 27.11.2001 v Hluboké nad Vltavou a dne 18.12.2002 v Ústavu sociální práce v Českých Budějovicích*. 1.vydání. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta, s.44-48. ISBN 80-7040-608-9
29. KALINOVÁ, V.(2003b): Současný stav v oblasti přípravy canisterapeutických týmů k praktikování canisterapie v ČR. In *Mezinárodní seminář o zooterapiích. Sborník příspěvků*. Brno: Sdružení Filia, s.45 – 53
30. KALINOVÁ, V.(2003c): Systém vzdělávání v oblasti canisterapie. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta. 112 s.

31. KALINOVÁ, V. (2004a): Standardy v canisterapii. In *Mezinárodní seminář o zooterapiích k tvorbě metodiky. Sborník příspěvků*. Brno: Sdružení Filia, s.36-38. ISBN 80-239-3591-7
32. KALINOVÁ, V.(2004b): Současná situace v oblasti canisterapie v ČR. In *Pravda o zooterapii : sborník příspěvků z celostátní konference pořádané dne 25.11.2003 v Hluboké nad Vltavou*.1.vydání. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta, s.25-29. ISBN 80-7040-675-5
33. KALINOVÁ, V. (2004c): Letní integrační canisterapeutické tábory ZSF JU. In *Sborník ze dvou celostátních seminářů AAA a AAT konaných dne 25. a 26.9. v Mladé Boleslavi: Děti potřebují zvířata, Zvíře a senior. Nezávislý chovatelský klub*.
34. KALINOVÁ, V. (2006): *Využití skupinové canisterapie v dětském věku – integrační canisterapeutické tábory*. Disertační práce. České Budějovice: Jihočeská univerzita. Zdravotně sociální fakulta. 142 s.
35. KLIKOVÁ, A.(2004): Problematika právních aspektů provozování canisterapie. In *Mezinárodní seminář o zooterapiích k tvorbě metodiky. Sborník příspěvků*. Brno: Sdružení Filia, s.10-12. ISBN 80-239-3591-7.
36. KRAUSOVÁ, A (2003): Americký systém testování terapeutických psů. In *Mezinárodní seminář o zooterapiích. Sborník příspěvků*. Brno: Sdružení Filia, s.68–71.
37. LACINOVÁ, J. (2003): Úvodní příspěvek - situace canisterapie v ČR. In *Mezinárodní seminář o zooterapiích. Sborník příspěvků*. Brno: Sdružení Filia, s.7 – 10.

38. LACINOVÁ, J. (2007): Historický vývoj zooterapie a její současný stav. In *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. Kolektiv autorů. 1.vyd. České Budějovice: Dona. 335 s. ISBN 978-80-7322-109-6.
39. MATĚJČEK, Z. (2007): *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. 4.vyd. Praha: Portál. 143s. ISBN 978-80-7367-325-3 b)
40. MELICHÁRKOVÁ, A. In GRUBAUEROVÁ, H. (2007): *Canisterapie*. Bakalářská práce. Brno: Masarykova univerzita. Pedagogická fakulta. 70 s.
41. MIKULICA, V.(2001): *Poznej svého psa – etologie a psychologie psa*. 3.vyd., Litvínov: Dialog. 312s. ISBN 80-85843-00-5
42. Ministerstvo vnitra ČR. Internetové stránky instituce. [online] [cit. 2008-04-20]. Dostupné z URL: < <http://www.mvcr.cz> >
43. MOJŽÍŠOVÁ, A. – LACINOVÁ, J. - ŠEMBEROVÁ, J. aj. (2000): Model canisterapie. *Kontakt*. roč.II, č.4, s.215-219. ISSN 1212-4117.
44. MOJŽÍŠOVÁ, A. In. KALINOVÁ, V. (2004): Standardy v canisterapii. In *Mezinárodní seminář o zoterapiích k tvorbě metodiky. Sborník příspěvků*. Brno: Sdružení Filia, s.36-38. ISBN 80-239-3591-7
45. NERANDŽIČ, Z. (2003): Zooterapie v kontextu ucelené rehabilitace. In *Pravda o zoterapii : sborník příspěvků ze dvou celostátních konferencí pořádaných dne 27.11.2001 v Hluboké nad Vltavou a dne 18.12.2002 v Ústavu sociální práce v Českých Budějovicích*. 1.vydání. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta, s.9-11. ISBN 80-7040-608-9.

46. NERANDŽIČ, Z. (2004): Zooterapie v kontextu ucelené rehabilitace. In *Mezinárodní seminář o zooterapiích k tvorbě metodiky. Sborník příspěvků*. Brno: Sdružení Filia, s.12-14. ISBN 80-239-3591-7.
47. NOVOTNÁ, D. – ZOURKOVÁ, M. (2004): Canisterapie aneb jak pes může léčit. In *Pravda o zooterapii: sborník příspěvků z celostátní konference pořádané dne 25.11.2003 v Hluboké nad Vltavou*. 1.vydání. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta, s.30-34. ISBN 80-7040-675-5.
48. Opravená metodika z workshopu (2004): In *Mezinárodní seminář o zooterapiích k tvorbě metodiky. Sborník příspěvků*. Brno: Sdružení Filia, s.81-88. ISBN 80-239-3591-7.
49. PETRUSOVÁ, H. (1996): *Toto je...americký stafordšírský teriér*. Praha: Shiba. 79 s.
50. PIRNEROVÁ, H. (2003): Canisterapie v praxi, asistenční psi. In *Mezinárodní seminář o zooterapiích. Sborník příspěvků*. Brno: Sdružení Filia, s.54-55.
51. Pomocné tlapky. Internetové stránky organizace. [online] [cit. 2008-02-21]. Dostupné z URL <<http://pomocnetlapky.cz>>
52. PROCHÁZKA, Z. (2005): *Chov psů*. 3. vyd. Praha: Paseka. 314 s., 2005 ISBN: 80-7185-7688
53. PROTHMANN, A. (2007): *Tiergestützte Kinderpsychotherapie: Theorie und Praxis der tiergestützten Psychotherapie bei Kindern und Jugendlichen*. Frankfurt am Main: Peter Lang. s.88 (278 s.). ISBN: 978-3-631-55293-3.

54. Psi pro život. Internetové stránky organizace. [online] [cit.2008-03-31].
Dostupné z URL <<http://www.psiprozivot.cz/canisterapie.cz/>>
55. Sdružení Piafa. Internetové stránky instituce. [online] [cit. 2008-04-03].
Dostupné z URL: <<http://www.piafa.cz/>>
56. Sdružení Filia. Internetové stránky organizace. [online] [cit. 2008-03-08].
Dostupné z URL: <<http://www.sdruzenifilia.cz/>>
57. STRAKOVÁ, Š., HUČÍN, J. in VÍZDALOVÁ, H. (2005): Welfare zvířat v zooterapii. In Tvorba norem praxe a její definice. In *Mezinárodní seminář o zooterapiích: Tvorba norem praxe I. Sborník příspěvků*. Brno: Sdružení Filia, s.17-19. ISBN 80-239-5863-1.
58. STRAKOVÁ, Š.(2001): Etologie psa. In *Pravda o zooterapii : sborník příspěvků z celostátní konference pořádané dne 5.21.2000 v Hluboké nad Vltavou*. 1.vydání. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta, s.4-13. ISBN 80-7040-486-8
59. SVOBODOVÁ, I. – TICHÁ, V. (2005): Zákony v „zoorehabilitační“ praxi ČR. In *Mezinárodní seminář o zooterapiích: Tvorba norem praxe I. Sborník příspěvků*. Brno: Sdružení Filia, s.26-30. ISBN 80-239-5863-1.
60. SVOBODOVÁ, I. (2003): Testování a výběr psů vhodných pro canisterapii s ohledem na dostupné zkušební řady využívané v ČR. In *Mezinárodní seminář o zooterapiích. Sborník příspěvků*. Brno: Sdružení Filia, s.55-58.
61. Svopap. Internetové stránky instituce. [online] [cit. 2008-02-10]. Dostupné z URL: <<http://www.svopap.cz> >

62. The Society for Companion Animal Studies. Internetové stránky organizace. [online]. [cit.2008-03-25]. Dostupný z URL: < <http://www.scas.org.uk>>.
63. TICHÁ, V. (2007a): Návštěvní program. In *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. Kolektiv autorů. 1.vyd. České Budějovice: Dona. 335 s. ISBN 978-80-7322-109-6
64. TICHÁ, V. (2007b): Stručný vývoj canisterapie v ČR. In *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. Kolektiv autorů. 1.vyd. České Budějovice: Dona. 335 s. ISBN 978-80-7322-109-6
65. TICHÁ, V. (2007c): Zastřešující organizace v zooterapii. In *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. Kolektiv autorů. 1.vyd. České Budějovice: Dona. 335 s. ISBN 978-80-7322-109-6
66. TICHÁ, V. (2007d): Legislativní úprava týkající se praktikování zooterapie. In *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. Kolektiv autorů. 1.vyd. České Budějovice: Dona. 335 s. ISBN 978-80-7322-109-6
67. TICHÁ, V. (2007e): Pobytový program. In *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. Kolektiv autorů. 1.vyd. České Budějovice: Dona. 335 s. ISBN 978-80-7322-109-6
68. TICHÁ, V. (2007f): Informační zdroje v canisterapii. In *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. Kolektiv autorů. 1.vyd. České Budějovice: Dona. 335 s. ISBN 978-80-7322-109-6
69. TVRDÁ, A. (2007): Krizová intervence. In *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. Kolektiv autorů. 1.vyd. České Budějovice: Dona. 335 s. ISBN 978-80-7322-109-6

70. UNGEROVÁ, D. (2006): Canisterapie v praxi. In *Pravda o zooterapii : sborník příspěvků ze dvou celostátních konferencí pořádaných dne 16.11.2004 a 16.11.2005 v Hluboké nad Vltavou*. 1.vydání. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta, s.76-79. Dosud nepublikováno
71. Unie canisasistentů. Internetové stránky organizace. [online] [cit.2008-04-0]. Dostupné z URL <[http:// www.uniecanis.estranky.cz](http://www.uniecanis.estranky.cz)>
72. VĚTVIČKA (2004) in GRUBAUEROVÁ, H. (2007): *Canisterapie*. Bakalářská práce. Brno: Masarykova univerzita. Pedagogická fakulta. 70 s.
73. Výcvikové canisterapeutické sdružení Hafík. Internetové stránky organizace. [online]. [cit.2008-03-24]. Dostupný z URL: < <http://www.canisterapie.org/>>.
74. Zdravotně sociální fakulta Jihočeské univerzity. Internetové stránky. [cit. 2008-04-10]. Dostupné z URL: < <http://www.zsf.jcu.cz> >

8 Klíčová slova

zooterapie

canisterapie

informovanost

podmínky praktikování canisterapie

legislativa

9 Přílohy

Příloha č.1 - Dotazník pro studenty Jihočeské univerzity

Příloha č.2 - Dotazník pro vedení zařízení a odborný personál

Příloha č.3 - Fotodokumentace

Příloha č.1 - Dotazník pro studenty Jihočeské univerzity

Dotazník pro studenty JČU

Dobrý den, jmenuji se Kateřina Pilátová a zpracovávám bakalářskou práci na téma „Zjištění informovanosti o problematice canisterapie v Českých Budějovicích“. Pro tuto práci bych Vás chtěla poprosit o vyplnění následujícího dotazníku. Dotazník je anonymní a bude využit pouze pro vypracování bakalářské práce.

Není-li uvedeno jinak, zaškrtněte pouze jednu odpověď. Používejte, prosím, hůlkové písmo.

Děkuji.

Kateřina Pilátová

1) Je Vám:

- a) 19 – 21 let   b) 22 – 24 let   c) 25 a více let

2) Jste:

- a) muž   b) žena

3) Jste studentem/studentkou:

- a) ZSF JČU   c) PF JČU   e) ZF JČU
b) BF JČU   d) TF JČU

4) Absolvoval/a jste v rámci svého oboru volitelný předmět zooterapie?

- a) ano   b) ne

5) Jste dobrovolníkem v programu canisterapie?

- a) ano   b) ne

6) O canisterapii jste poprvé slyšel/a:

- a) od přátel
b) ve škole
c) v médiích
d) z informačních letáků
e) jinde(napište kde)

.....
f) zatím nikdy neslyšel/a

7) Víte, co znamená termín „canisterapie“?

- a) ano – Napiště stručně, co canisterapie je:

.....
.....

b) ne - Přeskočte, prosím, následující otázky a přejděte na stranu 4.

8) Myslíte si, že canisterapie je určena pro(můžete zaškrtnout více odpovědí):

- a) děti a mládež
- b) dospělé osoby
- c) seniory
- d) osoby se zdravotním postižením
- e) všechny osoby

9) Znáte nějaké/á zařízení či místa ve kterém/ých probíhá canisterapie?

a) ano – napište jeho/jejich

název:.....
.....
.....

b) ne

10) Máte osobní zkušenost s canisterapií?

a) ano – napište, kde jste se s ní

setkali.....
.....

b) ne

11) Jaká rasa psa je podle Vás nejvhodnější ke canisterapii?

a) nevím

b) na rase nezáleží

c) myslím,že

.....

12) Víte jakým způsobem je canisterapie financována? (Můžete zaškrtnout max. 3 odpovědi).

a) sponzory

b) klientem, či jeho zákonným zástupcem

c) zdravotní pojišťovnou

d) nějakým úřadem (napiště jakým).....

e) nikým, vše si hradí majitel psa (dělá to zdarma)

f) jinak (napište jak)

.....

13) Myslíte si, že by měla být canisterapie zařazena mezi sociální služby (tedy služby, které si klient zvolí a hradí sám)?

a) ano

b) spíše ano

c) spíše ne

d) ne

e) nevím

14) Musí pes, který vykonává canisterapii projít nějakou canisterapeutickou zkouškou či testováním?

a) ano

b) ne

15) Napište jaké vlastnosti by podle Vás měl mít canisterapeutický pes?

.....
.....

16) Jaký je Váš vztah ke psům?

a) velmi dobrý

b) dobrý

c) neutrální

d) špatný

e) velmi špatný (nesnáším je)

f) záleží na rase – k některým rasám dobrý, k některým špatný (Vypište ke kterým rasám máte dobrý a ke kterým špatný

vztah):.....
.....

17) Máte Vy osobně psa doma? (Můžete zaškrtnout více odpovědí).

a) ano (Jakou rasu?.....)

b) míval jsem (Jakou rasu? .....

c) ne, nikdy jsem neměl a nikdy ho nechci

d) ne, ale v budoucnu si ho chci pořídit (Jakou rasu? .....

e) ne, nevadí mi, ale nechci ho (Proč?.....)

f) já ne, ale můj příbuzný ano (Jakou rasu?.....)

18) Co byste od canisterapie očekávali? (Můžete zaškrtnout více odpovědí).

a) zlepšení v oblasti psychické

b) zlepšení v oblasti fyzické

c) zlepšení v oblasti sociální

d) jiné.....

19) Napadá Vás někdo z Vašeho okolí, komu byste canisterapii doporučili?

a) ano – Napište komu a

proč?.....
.....

b) ne

Děkuji Vám.

**Pokračování pro ty, kteří u otázky 7) Víte, co znamená termín „canisterapie“?
odpověděli ne:**

1) Canisterapii bychom mohli přeložit jako léčbu pomocí psa (canis = pes, terapie = léčba).

Co si teď po přečtení této zjednodušené definice představujete pod canisterapií?

a) stále nevím

b) myslím si,

že.....

.....

2) Pro koho je podle Vás canisterapie určena? (Můžete zaškrtnout více odpovědí).

a) děti a mládež

b) dospělé osoby

c) seniory

d) osoby se zdravotním postižením

e) všechny osoby

3) Jaká rasa psa je podle Vás nejvhodnější ke canisterapii?

a) nevím

b) na rase nezáleží

c) myslím,že.....

4) Odhadněte jakým způsobem je canisterapie financována? (Můžete zaškrtnout max. 3 odpovědi).

a) sponzory

b) klientem, či jeho zákonným zástupcem

c) zdravotní pojišťovnou

d) nějakým úřadem (napiště jakým).....

e) nikým, vše si hradí majitel psa (dělá to zdarma)

f) jinak (napiště jak) .....

5) Myslíte si, že by měla být canisterapie zařazena mezi sociální služby (tedy služby, které si klient zvolí a hradí sám)?

a) ano

b) spíše ano

c) spíše ne

d) ne

e) nevím

6) Myslíte si, že pes, který vykonává canisterapii musí projít nějakou canisterapeutickou zkouškou či testováním?

a) ano

b) ne

7) Napište jaké vlastnosti by podle Vás měl mít canisterapeutický pes?

.....

.....

8) Jaký je Váš vztah ke psům?

a) velmi dobrý

b) dobrý

c) neutrální

d) špatný

e) velmi špatný (nesnáším je)

f) záleží na rase – k některým rasám dobrý, k některým špatný (Vypište ke kterým rasám máte dobrý a ke kterým špatný vztah):.....
.....

9) Máte Vy osobně psa doma?(Můžete zaškrtnout více odpovědí).

a) ano (Jakou rasu?.....)

b) míval jsem (Jakou rasu?.....)

c) ne, nikdy jsem neměl a nikdy ho nechci

d) ne, ale v budoucnu si ho chci pořídit (Jakou rasu?.....)

e) ne, nevádí mi, ale nechci ho (Proč?.....)

f) já ne, ale můj příbuzný ano (Jakou rasu?.....)

10) Co byste od canisterapie očekávali? (Můžete zaškrtnout více odpovědí).

a) zlepšení v oblasti psychické

b) zlepšení v oblasti fyzické

c) zlepšení v oblasti sociální

d) jiné.....

11) Napadá Vás někdo z Vašeho okolí, komu byste canisterapii doporučili?

a) ano – Napište komu a proč?.....
.....

b) ne

12) Kdybyste měli možnost, chtěli byste canisterapii vidět osobně?

a) ano

b) ne

Děkuji Vám.

Příloha č.2 - Dotazník pro vedení zařízení a odborný personál

Dotazník pro vedení zařízení a odborný personál

Dobrý den, jmenuji se Kateřina Pilátová a zpracovávám bakalářskou práci na téma „Zjištění informovanosti o problematice canisterapie v Českých Budějovicích“. Pro tuto práci bych Vás chtěla poprosit o vyplnění následujícího dotazníku. Dotazník je anonymní a bude využit pouze pro vypracování bakalářské práce.

Není-li uvedeno jinak, zaškrtněte pouze jednu odpověď. Používejte, prosím, hůlkové písmo.

Děkuji.

Kateřina Pilátová

1) Je Vám:

- a) 20-30 let   b) 31 -40 let   c) 41– 50 let   d) 51 a více let

2) Jste:

- a) muž   b) žena

3) Jaké je vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

- a) ZŠ   c) VŠ
b) SŠ   d) jiné

4) Jaké je Vaše pracovní zařazení?

- a) vedení zařízení a management
b) speciální pedagog, vychovatel
c) zdravotní sestra, pečovatel
d) sociální pracovník
e) fyzioterapeut
f) ergoterapeut
g) psycholog, psychiatr, lékař
h) jiné (napíšte jaké).....

5) O canisterapii jste poprvé slyšel/a:

- a) od přátel
b) v zaměstnání
c) v médiích
d) z informačních letáků
e) jinde(napište kde).....
f) zatím nikdy neslyšel/a

6) Víte, co znamená termín „canisterapie“?

- a) ano – Napíšte stručně, co canisterapie je:

.....
.....

- b) ne - Přeskočte, prosím, následující otázky a přejděte na stranu 5.

7) Myslíte si, že canisterapie je určena pro (můžete zaškrtnout více odpovědí):

- a) děti a mládež
- b) dospělé osoby
- c) seniory
- d) osoby se zdravotním postižením
- e) všechny osoby

8) Co byste od canisterapie očekávali? (Můžete zaškrtnout více odpovědí).

- a) zlepšení v oblasti psychické
- b) zlepšení v oblasti fyzické
- c) zlepšení v oblasti sociální
- d) jiné.....

9) Účastnil/a jste se někdy canisterapie?

- a) ano
- b) ne – Přejděte, prosím na otázku č. 11.

10) Canisterapie jste se účastnil/a jako:

- a) nezúčastněný pozorovatel
- b) odborný personál (kontaktní osoba)
- c) současně canisterapeut a odborník

11) Je k výkonu canisterapie nutné nějaké vzdělání v oblasti teoretické a praktické?

- a) ano
- b) ne

12) Musí být prozkoušený a otestovaný pes, který vykonává canisterapii?

- a) ano
- b) ne

13) Jak dlouho trvá příprava canisterapeutického týmu (psovoda a psa)?

- a) hodiny
- b) dny
- c) týdny
- d) měsíce
- e) roky
- f) příprava není

14) Myslíte si, že by měl canisterapeutický tým (psovod a pes) pracovat pod záštitou nějaké zooterapeutické organizace?

- a) ano
- b) ne

15) Spolupracuje Vaše zařízení na realizaci canisterapie?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

16) Je nutná pravidelnost návštěv při praktikování canisterapie?

- a) ano
- b) ne

17) Pociťujete nějaké zlepšení stavu klienta vlivem canisterapie?

- a) ano
- b) ne, nepociťuji zlepšení stavu klienta - Přejděte, prosím na otázku č. 20.
- c) ne, nejsem v kontaktu s klientem, u kterého je praktikovaná canisterapie - Přejděte, prosím na otázku č.19.

18) Zlepšení stavu klienta pociťuji v (můžete zaškrtnout více odpovědí):

- a) oblasti psychického zdraví
- b) oblasti fyzického zdraví
- c) oblasti sociální
- d) jiné.....

19) Jakým způsobem je canisterapie financována? (Můžete zaškrtnout max. 3odpovědi).

- a) sponzory
- b) klientem, či jeho zákonným zástupcem
- c) zdravotní pojišťovnou
- d) nějakým úřadem (napiště jakým).....
- e) nikým, vše si hradí majitel psa (dělá to zdarma)
- f) jinak (napiště jak) .....

20) Myslíte si, že by měla být canisterapie zařazena mezi sociální služby (tedy služby, které si klient zvolí a hradí sám)?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) ne
- e) nevím

21) Napište jaké vlastnosti by podle Vás měl mít canisterapeutický pes?

.....

.....

22) Jaký je Váš vztah ke psům?

a) velmi dobrý

b) dobrý

c) neutrální

d) špatný

e) velmi špatný (nesnáším je)

f) záleží na rase – k některým rasám dobrý, k některým špatný (Vypište ke kterým rasám máte dobrý a ke kterým špatný vztah):.....

.....

Děkuji Vám.

**Pokračování pro ty, kteří u otázky 6) Víte, co znamená termín „canisterapie“?
odpověděli ne:**

1) Canisterapii bychom mohli přeložit jako léčbu pomocí psa (canis = pes, terapie = léčba).

Co si teď po přečtení této zjednodušené definice představujete pod canisterapií?

a) stále nevím

b) myslím si, že.....
.....

2) Pro koho je podle Vás canisterapie určena? (Můžete zaškrtnout více odpovědí).

a) děti a mládež

b) dospělé osoby

c) seniory

d) osoby se zdravotním postižením

e) všechny osoby

3) Co byste od canisterapie očekávali? (Můžete zaškrtnout více odpovědí).

a) zlepšení v oblasti psychické

b) zlepšení v oblasti fyzické

c) zlepšení v oblasti sociální

d) jiné.....

4) Myslíte si, že je k výkonu canisterapie nutné nějaké vzdělání nebo průprava?

a) ano

b) ne

5) Myslíte si, že pes, který vykonává canisterapii musí být prozkoušený a otestovaný?

a) ano

b) ne

6) Jak dlouho by podle Vás měla trvat příprava canisterapeutického týmu (psovoda a psa)?

a) hodiny

b) dny

c) týdny

d) měsíce

e) roky

f) příprava není

7) Myslíte si, že by měl canisterapeutický tým (psovod a pes) pracovat pod záštitou nějaké zooterapeutické organizace?

a) ano

b) ne

8) Je podle Vás nutná pravidelnost návštěv při praktikování canisterapie?

- a) ano
- b) ne

9) Odhadněte jakým způsobem je canisterapie financována? (Můžete zaškrtnout max. 3 odpovědi).

- a) sponzory
- b) klientem, či jeho zákonným zástupcem
- c) zdravotní pojišťovnou
- d) nějakým úřadem (napiště jakým).....
- e) nikým, vše si hradí majitel psa (dělá to zdarma)
- f) jinak (napiště jak) .....

10) Myslíte si, že by měla být canisterapie zařazena mezi sociální služby (tedy služby, které si klient zvolí a hradí sám)?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) ne
- e) nevím

11) Jaká rasa psa je podle Vás nejvhodnější ke canisterapii?

- a) nevím
- b) na rase nezáleží
- c) myslím, že.....

12) Napište jaké vlastnosti by podle Vás měl mít canisterapeutický pes?

.....
.....

13) Jaký je Váš vztah ke psům?

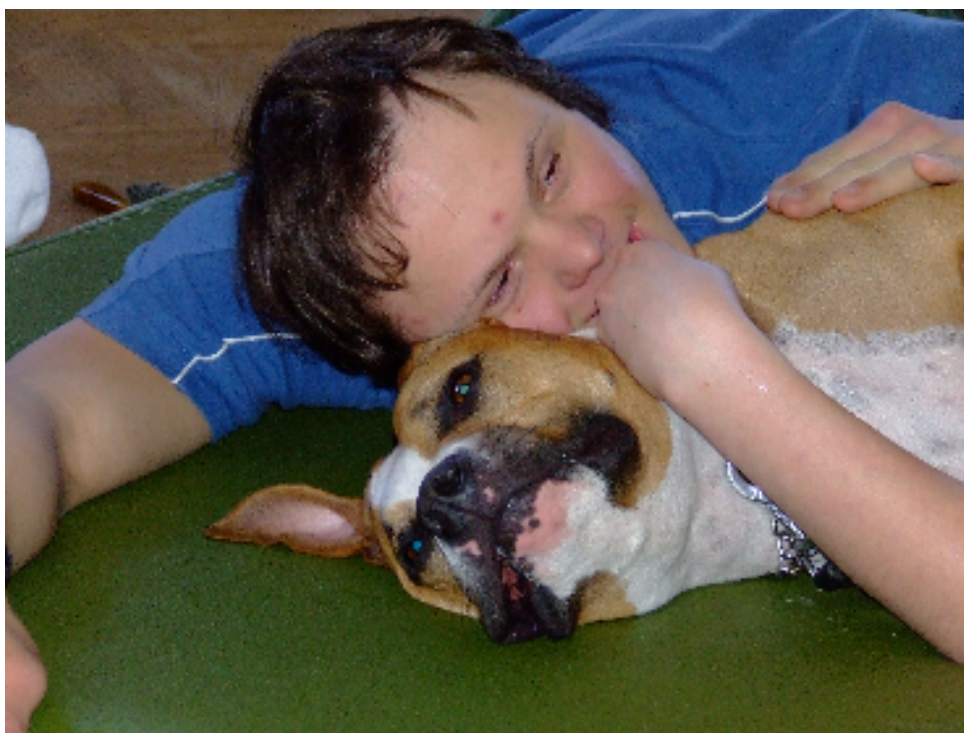
- a) velmi dobrý
- b) dobrý
- c) neutrální
- d) špatný
- e) velmi špatný (nesnáším je)
- f) záleží na rase – k některým rasám dobrý, k některým špatný (Vypište ke kterým rasám máte dobrý a ke kterým špatný vztah).:.....
.....

14) Kdybyste měli možnost, chtěli byste canisterapii vidět osobně?

- a) ano
- b) ne

Děkuji Vám.

Příloha č.3 - Fotodokumentace

Fotografie č.1: Průběh terapie za asistence tzv. „bojového plemene“.

Fotografie č. 2: Průběh aktivit za asistence tzv. „bojového plemene“.